

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

INTEGRAAL VERSLAG

COMPTE RENDU INTÉGRAL

MET HET BEKNOPT VERSLAG

AVEC LE COMPTE RENDU ANALYTIQUE

COMMISSIE VOOR DE BUITENLANDSE
BETREKKINGEN

COMMISSION DES RELATIONS EXTÉRIEURES

woensdag

mercredi

31-01-2001

31-01-2001

14:30 uur

14:30 heures

AGALEV-ECOLO	<i>Anders gaan leven / Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales</i>
CVP	<i>Christelijke Volkspartij</i>
FN	<i>Front National</i>
PRL FDF MCC	<i>Parti Réformateur libéral – Front démocratique francophone-Mouvement des Citoyens pour le Changement</i>
PS	<i>Parti socialiste</i>
PSC	<i>Parti social-chrétien</i>
SP	<i>Socialistische Partij</i>
VLAAMS BLOK	<i>Vlaams Blok</i>
VLD	<i>Vlaamse Liberalen en Democraten</i>
VU&ID	<i>Volksunie&ID21</i>

<i>Afkortingen bij de nummering van de publicaties :</i>		<i>Abréviations dans la numérotation des publications :</i>	
DOC 50 0000/000	<i>Parlementair document van de 50e zittingsperiode + nummer en volgnummer</i>	DOC 50 0000/000	<i>Document parlementaire de la 50e législature, suivi du n° et du n° consécutif</i>
QRVA	<i>Schriftelijke Vragen en Antwoorden</i>	QRVA	<i>Questions et Réponses écrites</i>
CRIV	<i>Integraal Verslag (op wit papier, bevat de bijlagen en het beknopt verslag, met kruisverwijzingen tussen Integraal en Beknopt Verslag)</i>	CRIV	<i>Compte Rendu Intégral (sur papier blanc, avec annexes et CRA, avec renvois entre le CRI et le CRA)</i>
CRIV	<i>Voorlopige versie van het Integraal Verslag (op groen papier)</i>	CRIV	<i>Version Provisoire du Compte Rendu Intégral (sur papier vert)</i>
CRABV	<i>Beknopt Verslag (op blauw papier)</i>	CRABV	<i>Compte Rendu Analytique (sur papier bleu)</i>
PLEN	<i>Plenum (witte kaft)</i>	PLEN	<i>Séance plénière (couverture blanche)</i>
COM	<i>Commissievergadering (beige kaft)</i>	COM	<i>Réunion de commission (couverture beige)</i>

<i>Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers</i>	<i>Publications officielles éditées par la Chambre des représentants</i>
<i>Bestellingen :</i>	<i>Commandes :</i>
<i>Natieplein 2</i>	<i>Place de la Nation 2</i>
<i>1008 Brussel</i>	<i>1008 Bruxelles</i>
<i>Tel. : 02/ 549 81 60</i>	<i>Tél. : 02/ 549 81 60</i>
<i>Fax : 02/549 82 74</i>	<i>Fax : 02/549 82 74</i>
<i>www.deKamer.be</i>	<i>www.laChambre.be</i>
<i>e-mail : alg.zaken@deKamer.be</i>	<i>e-mail : aff.generales@laChambre.be</i>

INHOUD

Samengevoegde interpellaties en mondelinge vragen van 1

- de heer Mark Eyskens tot de vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over "de dood van Kabila en de gevolgen voor het vredesproces in Centraal-Afrika" (nr. 648)

- de heer Francis Van den Eynde tot de vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over "de aanwezigheid van de minister op de begrafenis van Laurent-Désiré Kabila" (nr. 654)

- mevrouw Claudine Drion aan de vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over "zijn reis naar Congo ter gelegenheid van de begrafenis van president Kabila" (nr. 3320)

- de heer Jacques Lefevre tot de vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over "diens aanwezigheid op de uitvaart van president Laurent-Désiré Kabila" (nr. 666)

- de heer Ferdy Willems tot de vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over "de recente gebeurtenissen in Congo" (nr. 669)

- de heer Jef Valkeniers tot de vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over "de dood van president Kabila en de gevolgen ervan voor Centraal-Afrika" (nr. 674)

Sprekers: Mark Eyskens, Francis Van den Eynde, Claudine Drion, Jacques Lefevre, Ferdy Willems, Jef Valkeniers, Louis Michel, vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken

Moties

Spreeker: Ferdy Willems

22

SOMMAIRE

Interpellations et questions orales jointes de 1

- M. Mark Eyskens au vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères sur "la mort de M. Kabila et les conséquences de celle-ci sur le processus de paix en Afrique centrale" (n° 648)

- M. Francis Van den Eynde au vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères sur "sa présence aux obsèques de M. Laurent-Désiré Kabila" (n° 654)

- Mme Claudine Drion au vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères sur "son voyage au Congo à l'occasion de l'enterrement du président Kabila" (n° 3320)

- M. Jacques Lefevre au vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères sur "sa présence aux funérailles du président Laurent-Désiré Kabila" (n° 666)

- M. Ferdy Willems au vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères sur "les événements qui viennent de se produire au Congo" (n° 669)

- M. Jef Valkeniers au vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères sur "la mort du président Kabila et les conséquences de celle-ci pour l'Afrique centrale" (n° 674)

Orateurs: Mark Eyskens, Francis Van den Eynde, Claudine Drion, Jacques Lefevre, Ferdy Willems, Jef Valkeniers, Louis Michel, vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères

Motions

Orateur: Ferdy Willems

22

COMMISSIE VOOR DE BUITENLANDSE BETREKKINGEN

van

WOENSDAG 31 JANUARI 2001

14:30 uur

COMMISSION DES RELATIONS EXTERIEURES

du

MERCREDI 31 JANVIER 2001

14:30 heures

La séance est ouverte à 14.40 heures par M. Erik Derycke, président.

De vergadering wordt geopend om 14.40 uur door de heer Erik Derycke, voorzitter.

Aangezien de heer Daniel Féret niet aanwezig is, vervalt zijn mondelinge vraag nr. 3328.

01 **Samengevoegde interpellaties en mondelinge vragen van**

- de heer Mark Eyskens tot de vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over "de dood van Kabila en de gevolgen voor het vredesproces in Centraal-Afrika" (nr. 648)

- de heer Francis Van den Eynde tot de vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over "de aanwezigheid van de minister op de begrafenis van Laurent-Désiré Kabila" (nr. 654)

- mevrouw Claudine Drion aan de vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over "zijn reis naar Congo ter gelegenheid van de begrafenis van president Kabila" (nr. 3320)

- de heer Jacques Lefevre tot de vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over "diens aanwezigheid op de uitvaart van president Laurent-Désiré Kabila" (nr. 666)

- de heer Ferdy Willems tot de vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over "de recente gebeurtenissen in Congo" (nr. 669)

- de heer Jef Valkeniers tot de vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over "de dood van president Kabila en de gevolgen ervan voor Centraal-Afrika" (nr. 674)

01 **Interpellations et questions orales jointes de**
- M. Mark Eyskens au vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères sur "la mort de M. Kabila et les conséquences de celle-ci sur le processus de paix en Afrique centrale" (n° 648)

- M. Francis Van den Eynde au vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères sur "sa présence aux obsèques de M. Laurent-Désiré Kabila" (n° 654)

- Mme Claudine Drion au vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères sur "son voyage au Congo à l'occasion de l'enterrement du président Kabila" (n° 3320)

- M. Jacques Lefevre au vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères sur "sa présence aux funérailles du président Laurent-Désiré Kabila" (n° 666)

- M. Ferdy Willems au vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères sur "les événements qui viennent de se produire au Congo" (n° 669)

- M. Jef Valkeniers au vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères sur "la mort du président Kabila et les conséquences de celle-ci pour l'Afrique centrale" (n° 674)

01.01 **Mark Eyskens** (CVP): Mijnheer de voorzitter, mijnheer de vice-eerste minister, ik zal het kort houden. De minister van Buitenlandse Zaken heeft de jongste dagen een bijzonder intense diplomatieke activiteit aan de dag gelegd. Het ging om een opmerkelijke pendeldiplomatie, waarvoor wij waardering hebben. Hij is naar de begrafenis van Laurent Kabila gegaan. Dit was een delicate opdracht. Er was een zekere moed voor nodig. Het was delicaat omdat Kabila zeker geen staatshoofd was waarvan de palmares inzake mensenrechten hoge toppen scheert, wel integendeel. De geschiedenis zal bewijzen dat inzake flagrante schendingen van de mensenrechten het regime van Kabila veel zwaardere vergrijpen gepleegd heeft dan het regime van zijn voorganger Mobutu.

Het was een riskante reis. We hebben zelfs op

televisie kunnen zien hoe onze vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken ternauwernood aan een beginnende molestatie ontsnapt is. Hij heeft dat met Belgisch flegma ondergaan. Dit incident levert inspiratie voor mijn eerste vraag, mijnheer de minister. Wat mij opgevallen is bij de begrafenis van president Kabila, is de duidelijke antiwesterse stemming in de Congolese hoofdstad en zelfs een anti-Belgische stemming. We hebben er ons altijd over geroemd dat we in Congo konden beschikken over grote sympathie bij de bevolking, ook al hadden we dit niet bij de leiders. Tot op zeker hoogte waren we blij dat we geen sympathie bij die leiders hadden. We meenden dat we de sympathie van de bevolking hadden. Dat schijnt dus niet meer het geval te zijn. We kunnen ons afvragen hoe dat komt.

Het is mijn standpunt dat we geen out of Africa-beleid moeten voeren, maar wel een in Africa-beleid en eventueel, mocht het nodig zijn, een back tot Africa-beleid. We kunnen dat alleen maar doen als onze aanwezigheidspolitik door de lokale bevolking wordt gedragen. Wat is de verklaring van de vijandigheid die we gezien hebben? Ik weet dat wat in Kinshasa gebeurt niet noodzakelijk representatief is voor wat in het diepe binnenland gebeurt. Zou het kunnen dat de Congolezen – of althans zij die de media volgen – beseften dat België de jongste jaren – vanaf de jaren '90 – een beleid heeft gevoerd dat steeds meer afstand nam van Congo. Ook hier is gepleit voor een politiek van out of Africa, la politique de l'abandon, wat ik altijd een fout beleid heb gevonden.

Over mijn tweede punt heb ik u vorige week tijdens het vragenuurtje tijdens de openbare zitting een vraag gesteld. Bepaalde minuscule politieke formaties die in België niet aan de bak komen, die extreem ideologisch gekleurd zijn – zoals de Partij van de Arbeid -, hebben zelfs een "ambassadeur" in Congo, met name de heer Martens. We hebben hem op televisie gezien. Hij doet zich voor als de vertrouweling en de adviseur van president Kabila. In Le Soir heeft hij trouwens een groot rouwbeklag gepubliceerd naar aanleiding van de moord op president Kabila. Zou het kunnen dat hiervan toch een zekere invloed uitgaat?

Ik had net voor de moord op Kabila in mijn kantoor in dit Parlement het bezoek van de heer Kimba, de zoon van een voormalig premier in Zaïre. Die is toen - in andere tijden - opgeknoopt. Kimba vertelde me dat in Katanga de PvdA met veel omhaal optreedt en een antiwesters discours houdt. Ze zijn tegen Amerika, het kapitalisme en

multinationals en ze brengen een retoriek over de uitbuiting van de Congolezen.

Dat leidt natuurlijk tot antiwesterse gevoelens. Ik herhaal dus mijn vragen. Ten eerste, bent u daarvan op de hoogte en, ten tweede, indien daar drijfveren plaatsvinden van de PvdA, kunnen wij daar dan iets tegen ondernemen?

Ik wil ook nog wijzen op de link die gelegd wordt tussen de moord op Lumumba en de moord op Kabila, wat natuurlijk een zeer elliptische redenering is, die 40 jaar overspant. Mocht men in de onderzoekscommissie, die de omstandigheden onderzoekt waarin Lumumba is vermoord, de conclusie trekken dat België zich moet verontschuldigen - wat ik eventueel kan begrijpen – dan zal dat in Congo heel anders worden begrepen. Het zou aanzien worden als een schuldbekenning en men zou gemakkelijk de link kunnen leggen tussen de moord op Lumumba en de moord op Kabila. Trouwens, uw ex-collega Yerodia heeft reeds gezegd, en ik heb u daar terecht op horen reageren op de radio, dat waarschijnlijk een Belgische samenzwering achter de schermen verantwoordelijk is voor de fysieke eliminatie van president Kabila.

Het is ons opgevallen dat Frankrijk weer bijzonder actief wordt in de regio. Het is ook opvallend dat de nieuwe president Joseph Kabila, in zijn toespraak heel nadrukkelijk hulde brengt aan Frankrijk, een liefdesverklaring als het ware. Voor België is hij vriendelijk en correct, maar er is geen sprake van passie. Voor Frankrijk is dat wel het geval. Hoe kunnen we dat verklaren? Kan het te wijten zijn aan het feit dat Frankrijk een permanente vertegenwoordiger heeft in de Veiligheidsraad of kan het iets te maken hebben met de verhoudingen tussen Congo en Rwanda, wetend dat Frankrijk een traditionele opposant is van Rwanda?

Mijnheer de minister, de volgende reeks vragen zijn misschien het belangrijkste voor de toekomst. De toespraak van de nieuwe president is belangrijk, niet omdat hij die zelf heeft geschreven - dat zal wel niet het geval zijn - maar de inhoud is wel van belang als politieke beleidsverklaring. Zijn toespraak is constructief en gematigd. Het vrije verkeer van buitenlandse deviezen is opnieuw toegelaten, wat een nuttige economische ingreep is. De president pleit voor samenwerking met de VN-waarnemers met het oog op een eventuele voorbereiding van een Monuc-operatie en hij poogt wat te doen aan het opheffen van het monopolie van de groepen of industrieën die de hand willen leggen op de bodemrijkdommen.

Dat alles klinkt positief. Biedt dit alles geen window of opportunity, waarbij een of ander kan worden losgewrikt. De bevolking is zeer oorlogsmoe, en dat al geruime tijd. President Museveni heeft problemen met zijn binnenlands beleid, omdat hij natuurlijk aan zijn herverkiezing denkt en omdat de troepen die zich op Congolees grondgebied bevinden onsympathiek ogen bij de bevolking van Uganda. Zo ook voor president Mugabe, die ook binnenlandse problemen heeft. Dit is een factor die kan bijdragen tot het aanvaarden van een terugtrekking van de buitenlandse troepen en het creëren van de voorwaarden om de MONUC-operatie op te starten.

Ik heb de akkoorden van Lusaka nog eens even nagelezen. Het gaat hier om een lijvig stuk. Er staan heel opmerkelijke dingen in. Volgens Joseph Kabila kunnen deze akkoorden thans in aanmerking worden genomen om opnieuw te worden uitgevoerd. Er staat bijvoorbeeld in dat diegenen die zich in Congo schuldig maakten aan schending van de mensenrechten en oorlogsmisdaden, voor een internationaal gerechtshof moeten worden gedaagd. Dat is zeker een sterke uitspraak. In de akkoorden van Lusaka is er sprake van peace keeping force, maar ook van peace enforcement force. Deze formulering gaat verder dan de scheiding van vechtende partijen alleen. Indien de vijf ondertekenaars van het akkoord van Lusaka en indien president Kabila akkoord gaan met de uitvoering van deze akkoorden, dan houdt dat in dat ook dat laatste element uitgevoerd moet worden. Zal men zover kunnen gaan of wordt het een afgezwakte versie van de Lusaka-akkoorden?

Bijgevolg staat hier misschien een window of opportunity open. Moet u niet spoedig een gedurfd initiatief nemen, wetend dat president Kabila door andere landen wordt uitgenodigd? Hij is met name uitgenodigd door president Bush voor een gebedsontbijt. Kunt u hem dan niet uitnodigen voor een croissantontbijt? Het hoeft geen islamitische liturgie of een gezamenlijk gebed te zijn. Het lijkt me nuttig om de nieuwe president ook in België uit te nodigen om hem zijn visie te vragen over de toekomst van zijn land. Nadien kunnen mogelijk initiatieven worden genomen waarbij contact wordt gelegd tussen de andere Lusaka-partijen. Ik pleit er niet voor om in Brussel een Lusaka-conferentie te beleggen; dat idee is wellicht onrealistisch. Maar u kunt wel bemiddelen onder de hoede van de Verenigde Naties.

Wat zijn onze relaties met Frankrijk inzake het

Congo-beleid? Voert Frankrijk een eigengereid beleid? Hoe staat het met het overleg binnen de Europese Unie? Naast Frankrijk zijn er bijvoorbeeld nog Engeland en de Verenigde Staten van Amerika. In de Verenigde Staten is er met president Bush een nieuw, republikeins bewind gekomen. Ik herinner mij zeer levendig hoe mijn collega, de heer Baker, eind jaren '80 en begin jaren '90 altijd erg geïnteresseerd was in het toenmalige Zaïre. De eerste vraag die hij me stelde, luidde altijd: "How is Zaire doing?" Het zou zeer nuttig zijn mochten we kunnen rekenen op hernieuwde belangstelling van de Verenigde Staten van Amerika.

Als we blijvende bezorgdheid over Congo willen laten blijken, moeten we het volgende nagaan. In welke mate kunnen we op het vlak van de ontwikkelingssamenwerking acties ondernemen die tegemoet komen aan de grote nood van de bevolking? Dit lijkt me een bekommernis van zowel de meerderheid als de oppositie. Misschien kunnen er nieuwe initiatieven worden genomen.

Ik herhaal een eerder gedaan voorstel opnieuw. Waarom kondigt u eerstdaags niet aan dat de Belgische regering besloten heeft om het aantal studiebeurzen en stagebeurzen voor Congolezen te verdubbelen gedurende een jaar of twee? Ik vind dit nog altijd de best mogelijke, buitengewoon vruchtbare investering. Op die manier creëren we een elite, waar Congo nood aan heeft. Deze elite geniet een bepaalde vorming en leert België kennen en op die manier worden banden gesmeed. Er is in Congo een elite van universitair geschoolden die staat te trappelen om verantwoordelijkheid op te nemen, maar die onvoldoende kansen krijgt. Hopelijk brengt de nieuwe president ook daar verandering in.

Mijn laatste beschouwing luidt dat Joseph Kabila een bijzonder labiele president is.

Het loont misschien de moeite te pogen hem te stabiliseren door een beleid aan te bieden dat voldoende constructief is. Als we dat niet doen dan vrees ik dat hij binnen de kortste keren van de macht zal worden verstoten en dat we te maken zullen hebben met een nieuwe militaire dictator waarmee geen land te bezeilen valt en die de miserie en ellende van zijn volk nog zal vergroten.

01.02 Francis Van den Eynde (VLAAMS BLOK): Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, collega's, ik heb met aandacht geluisterd naar de uiteenzetting en de vragen van onze collega Eyskens die namens de CVP sprak. Ik vraag mij af of de heer Eyskens gewoon naïef is of naïef wil

doen.

Het is de tweede keer in zowat 10 dagen dat ik hoor dat hij zich ergert aan de aanwezigheid van Ludo Martens, de stichter, bezielende leider en roerganger van de PvdA in België. Dit is toch geen nieuws. Mijnheer Tastenhoye, heeft daarover vorig jaar een vraag gesteld. Zijn opmerkingen werden door de minister van Buitenlandse Zaken weggewimpeld. Niemand vond het toen nodig dezelfde vraag te stellen.

Mijnheer de minister, wij weten dat de heer Kabila toen hij nog geen staatshoofd was minstens een keer het woord heeft gevoerd op een 1-meiviering van de PvdA. Als democratisch marxistisch-leninistische partij mag zij haar 1-meiviering elk jaar vieren op de campus van de Vrije Universiteit Brussel. Er is dan ook niets nieuws. Ik begrijp niet waarom men dit nu plots ontdekt.

Mijnheer de minister, de dag nadat u plechtig de dood van het Congolese staatshoofd had aangekondigd, heb ik u een vraag gesteld in de plenaire vergadering over wat er moest gebeuren. Ik heb u toen bijna al schertsend gesuggereerd om naar de begrafenis te gaan. Ik zal u eerlijk bekennen dat ik op dat moment niet kon geloven dat u dit ook zou doen. Collega Valkeniers, ik moet bekennen dat ook ik naïef was.

Mijnheer de minister, in tegenstelling met collega Eyskens feliciteer ik u daar niet mee. Ik vind het eerst en vooral vrij merkwaardig dat u naar die begrafenis bent gegaan. Ik had terzake graag een vergelijking gemaakt. Ik kan mij niet inbeelden dat u naar de begrafenis van Pinochet zou gaan. Ik kan mij ook niet inbeelden dat u naar de begrafenis van Haider zou gaan. Ik zou mij zelfs niet kunnen inbeelden dat u naar de begrafenis zou gaan van wijlen Mobutu.

U heeft zich altijd voorgesteld als een witte ridder van de internationale mensenrechten. Op dat vlak meen ik dat u niet echt consequent hebt gehandeld. Dat is echter het minste van mijn bezwaar. Tenslotte bent u er niet echt goed ontvangen. Ik heb u op televisie in een hoekje zien zitten, bijna bij de rekwisieten.

Ik heb gezien dat uw lijfwachten werden aangehouden, werden ontwapend en daar vernederd moesten zitten. Zij konden daar ook niet aan doen. Echt feestelijk bent u daar niet onthaald - ik geef toe dat dit niet zo voor de hand ligt bij een begrafenis -, maar u bent er ook niet plechtig ontvangen. De journalisten die u hebben begeleid, zullen het wel geweten hebben. Ik sta

niet stil bij de beschrijving van de antiwesterse stemming die toen in Kinshasa heerste, dat heeft de heer Eyskens al gedaan. Echt welkom was u er niet. In tegenstelling tot de heer Eyskens verdedig ik hier al jaren consequent de out of Africa politiek. Men kan zich afvragen of iemand die niet echt welkom is, wel iets nuttigs kan doen.

De vraag rijst of wij, welkom of niet, überhaupt iets zouden kunnen doen. Ik wil er u en de collega's aan herinneren dat de situatie in Congo zowel voor als na de dood van Kabila vreselijk ingewikkeld is en moeilijk te ontwarren, al was het maar omdat op het ogenblik de verschillende burgeroorlogen nog gecompliceerder worden door de aanwezigheid op het nationaal territorium van Congo van troepen van een aantal buitenlandse mogendheden. Ik denk aan Angola, Namibië, Zimbabwe, Rwanda en Uganda.

Ik wil er ook uw aandacht op vestigen dat indien iemand terzake iets zou kunnen doen, dit eerst en vooral zou mogen en moeten worden verwacht van de Verenigde Naties. Die VN zijn extreem voorzichtig aan het werk. Het woord extreem is zelfs niet sterk genoeg. Zij hebben daar alle reden toe, omdat hun ervaringen in Afrika de laatste tijd niet zo overtuigend zijn geweest. Ik denk dan aan Somalië en aan Rwanda. Als de VN met al wat zij vertegenwoordigen aan niet enkel macht, maar ook aan apparaat en moreel gezag, zo voorzichtig zijn en ons in feite op een min of meer subtiële manier proberen diets te maken dat zij op dit ogenblik niet zien hoe zij het moeten aanpakken, dan heb ik er twijfels aan of het kleine België dit wel zou kunnen. Ik herinner mij een antwoord van de huidige voorzitter, toen die nog minister van Buitenlandse Zaken was. Ik stelde toen een vraag in verband met grote internationale morele principes. Ik ben zijn woorden nooit vergeten. Hij antwoordde met de vraag wat ik wilde dat hij daaraan zou kunnen doen, vermits hij maar de minister van Buitenlandse Zaken van België was. Ik zal het nu maar bekennen: ik vond dat wijze woorden. Wij moeten ons ervan bewust zijn dat wij op dat vlak zeer weinig kunnen doen, en dat is dan nog optimistisch gezien. Dat men ons niet komt vertellen dat wij knowhow hebben of ervaring terzake. Zeer terecht heeft de heer Eyskens daarstraks gealludeerd op het feit dat er bij uw aankomst nogal wat incidenten waren en dat er iets als een antiwesterse sfeer heerste. Voor mij is dat nog het minst erge. Ik kan alleen maar vaststellen wat ik in deze vergadering al meer dan eens heb gezegd: Congo is onafhankelijk geworden op 30 juni 1960.

Wat België daar sindsdien heeft proberen te doen,

is telkens grandioos mislukt. Alles wat we geprobeerd hebben, ook het steunen van staatshoofden, is mislukt.

Ik hoor de heer Eyskens graag zeggen dat Kabila zo mogelijk nog erger was dan Mobutu. Hij verdedigt daarbij zijn partij die destijds de Mobutu-kaart trok. Ook dat was evenwel geen formidabel experiment, integendeel. Wij zijn sinds veertig jaar totaal mislukt in al wat we deden. Af en toe moesten we troepen sturen om telkens dezelfde mensen te gaan halen. Deze mensen keerden dan een tijdje later weer terug om nadien opnieuw gerepatriëerd te worden. Dit was geen pendeldiplomatie meer maar een pendelbeschermingsdienst.

Sinds veertig jaar heeft België er niks van gebakken. Ik denk dat er daaruit conclusies moeten worden getrokken. In de geest van de conservatieve politici van dit land leeft misschien nog niet de idee van out of Africa, maar in de werkelijkheid is dit wel het geval. Men moet ons vooral niet proberen te vertellen dat het gaat om de bescherming van onze economische belangen. Iedereen weet nu toch stilaan dat wij deze belangen niet hebben, of in elk geval niet meer hebben. Men moet ons ook niet vertellen dat het gaat om de mensen ter plekke. Ik wens deze mensen het allerbeste toe en wil best noodhulp voor hen goedkeuren. Wanneer wij echter in veertig jaar in niets geslaagd zijn, dan zullen wij er ook op dat vlak wel niet veel van terechtbrengen. Het is in ieder geval geen goed excuus.

Mijnheer de minister, ik heb gehoord dat u niet alleen Kinshasa bezocht hebt, maar dat u in alle hoofdsteden bent gaan praten. Alles wat ik hier beschreven heb, heb ik niet gefantaseerd. Niemand zal kunnen beweren dat ik dit allemaal uit mijn duim gezogen heb. U moet het mij dan ook niet kwalijk nemen als ik zeg dat al uw maatregelen weinig resultaten zullen opleveren. Ik pleit er opnieuw voor om hiervan eindelijk bewust te worden. Wanneer dit land bewust zal zijn van het feit dat het bijna helemaal machteloos is geworden in Centraal-Afrika, wat tenslotte niet zo abnormaal is na een dekolonisatie, dan zal men misschien het weinige dat men kan doen ook effectief realiseren. De ervaring leert dat wij dit momenteel niet aankunnen, alle Franstalige dromen van een présence belge en Afrique of van een reconstruction de l'empire colonial, die in het hart van sommigen leven, ten spijt.

01.03 Claudine Drion (ECOLO-AGALEV): Monsieur le président, le voyage du ministre des Affaires étrangères au Congo, à l'occasion de

l'enterrement du président Kabila, était une bonne décision du gouvernement, un signe concret montrant la solidarité de la Belgique avec le peuple congolais frappé par des épreuves depuis plusieurs années. Un tel geste relève selon moi de ce que j'ai déjà appelé "With Africa".

Il était prévisible que ce voyage serait difficile, compte tenu d'un contexte chargé d'émotion, de tension et concordant avec la date de l'assassinat de Patrice Lumumba. Comme nous avons pu le constater, des rumeurs ont ainsi permis à certains Congolais d'entretenir un climat anti-américain et anti-belge.

J'ai été quelque peu étonnée, monsieur le ministre, d'apprendre par la presse les positions que vous aviez prises sur place en ce qui concerne deux questions. N'étant pas moi-même sur le terrain, je voudrais tenter de comprendre l'impact que vos déclarations ont pu avoir.

Monsieur le ministre, j'ai eu le sentiment que vous aviez fait davantage que prendre simplement acte de la désignation de Joseph Kabila comme successeur du président. J'ai d'ailleurs lu dans "La Libre Belgique": "Le mort est puissant. Il faut se le concilier." Peut-être avez-vous été touché par le climat ambiant à Kinshasa – une certaine allégeance est parfois de bon ton lors de la mort d'un personnage puissant. Ou peut-être la position que vous avez adoptée quant à la mise en place du nouveau président avait-elle une autre motivation?

Le second point concerne les accords de Lusaka. J'ai cru comprendre, d'après la presse, que vous vouliez vous en tenir strictement à Lusaka dans l'agenda qui a été défini. Je me demande à quel point cette attitude est appropriée dans la mesure où les choses ont évolué sur le terrain depuis lesdits accords. Ne conviendrait-il pas de revoir l'agenda?

Comment vos déclarations ont-elles pu être interprétées sur place à cet égard?

01.04 Jacques Lefevre (PSC): Monsieur le président, le voyage du ministre des Affaires étrangères en Afrique centrale a permis de recueillir un certain nombre d'informations, d'avoir une vision plus fine et plus juste de la situation. Certains signes montrent en effet que les forces étrangères au Congo auraient envie de se désengager de ce terrain de conflit, à la fois du côté des alliés de Kinshasa, du Rwanda et de l'Ouganda.

Les mouvements rebelles sont dans l'attente d'un signe de Kinshasa. Peut-être de nouvelles conditions pourront-elles permettre la mise en œuvre du processus de paix?

Le soutien des USA au Rwanda et en Ouganda se fait plus discret. On peut considérer qu'un ensemble de nouvelles conditions permettent de modifier les équilibres et d'ouvrir de nouvelles perspectives en faveur de la paix.

Monsieur le ministre, nous soutenons l'esprit du message que vous avez adressé au nouveau régime vis-à-vis de sa légitimité, ainsi que l'ouverture politique, le processus de Lusaka, la libération de certains prisonniers politiques et éventuellement, l'autorisation des partis politiques.

Dans sa première allocution, le nouveau président congolais, Joseph Kabila, annonçait l'ouverture du régime hérité de son père. Il a retenu un certain nombre de priorités, j'en citerai quatre: la restauration de la paix par le retrait immédiat et sans conditions des envahisseurs; la normalisation de la vie démocratique par un renforcement de l'Etat de droit et de la bonne gouvernance, ainsi que l'organisation d'élections libres et transparentes; la libéralisation économique, et enfin une plus grande ouverture diplomatique vis-à-vis de l'Union européenne.

Il est cependant surprenant de constater que malgré vos efforts, le premier pays partenaire cité par le nouveau président Kabila, est la France. Selon une dépêche de l'agence Belga de ce matin, monsieur Joseph Kabila sera reçu ce soir à 17h par M. Chirac, demain non pas par M. Bush, mais par M. Colin Powell et vendredi par M. Kofi Annan. Il est vrai que le président Kabila junior a appelé de ses vœux des relations plus fructueuses avec la Belgique. Quels engagements fermes avez-vous formulés à M. Kabila à ce sujet?

Vous avez la volonté de rendre à la Belgique sa place sur la scène africaine. Ce discours a évidemment un impact sur l'opinion publique belge, mais a-t-elle aussi un impact sur la scène africaine et en particulier sur la promotion de la paix en RDC?

J'ai reçu hier la visite du vice-président du parlement du Burundi, qui était très élogieux à votre égard, monsieur le ministre, par rapport à la politique que vous meniez en Afrique centrale, en tout cas au Burundi. Je constate que la Belgique est bien seule au Congo pour vouloir un changement démocratique et un respect des

droits de l'homme. Il ne suffit pas de se présenter comme un partenaire indispensable, il faut également être reconnu comme tel. Vous répondez souvent que la Belgique est un des seuls pays à mobiliser la communauté internationale, mais par elle-même, en paroles, en visites et sans moyens.

Votre voyage n'a pas été effectué au nom de l'Union européenne mais au nom de la seule Belgique. Ne pensez-vous pas que nos partenaires européens ont le sentiment d'avoir été doublés? Certains essayeront peut-être de nous doubler. La rencontre de M. Chirac et de M. Kabila est une manière de nous doubler. On peut s'étonner que votre tournée ne vous ait pas conduit à Paris ou à Washington pour entendre les sentiments de ceux qui "tirent les ficelles" dans la région des Grands Lacs?

Fallait-il aller ou non à l'enterrement de Kabila? Chacun aura une opinion différente selon ses critères d'appréciation. Il est vrai qu'il y a une différence entre faire une tournée en Afrique pour s'informer, dans une période aussi cruciale que celle des derniers jours, et rendre hommage à un dictateur. Ce qui m'étonne, c'est que votre visite ne semblait ni souhaitée par les Africains, ni vraiment considérée comme importante par le Congo, sur la base en tout cas de ce que nous avons vu et lu dans les médias.

Nous considérons que le bilan politique, économique et social du président Laurent-Désiré Kabila est très désastreux. Pour mémoire, le président Kabila fait l'objet de deux rapports de l'ONU dénonçant des violations graves des droits de l'homme: il empêchait le facilitateur M. Masire de travailler; il n'a pas organisé le dialogue intercongolais; il a permis la fuite des ressources naturelles de la RDC vers l'extérieur; et, les Français ne se gênent pas pour le montrer à la télévision, il a freiné l'application des accords de Lusaka. La situation économique et sociale de la RDC est plus catastrophique que jamais.

Notre priorité et la vôtre je crois, monsieur le ministre, est d'abord la sécurité des Belges en Afrique centrale, mais également de substituer une logique de paix à une logique de guerre dans la région des Grands Lacs.

Voici mes questions:

Tout d'abord, comment avez-vous évité que votre présence soit considérée comme une reconnaissance du régime de M. Kabila et un soutien au nouveau régime?

Deuxièmement, avez-vous concerté votre visite avec vos partenaires européens? Selon mes informations, non.

Troisièmement, la presse belge s'est fait l'écho de sentiments anti-belges à Kinshasa. Comment interprétez-vous cette situation? Est-ce que votre présence à Kinshasa n'a pas été un élément susceptible d'avoir entraîné certaines de ces réactions anti-belges ou, inversement, votre présence les a-t-elle calmées? Quelle est votre évaluation de la volonté du nouveau régime de lancer le dialogue intercongolais et d'appliquer les accords de Lusaka? Quels sont les signaux politiques clairs que vous avez adressés au nouveau pouvoir? Quels sont les engagements qu'a pris M. Kabila lors des 15 minutes d'entretien qu'il vous a accordées? Quelle est l'évaluation de la situation après votre tournée régionale? Quelles sont les informations dont vous disposez sur les auteurs et les motivations de l'assassinat du président Kabila? Lorsque des Congolais, à la télévision, accusent des Occidentaux d'être dans le complot, il y a intérêt à connaître la vérité le plus rapidement possible et ne pas attendre 40 ans comme on l'a fait pour un autre assassinat.

A ces questions, je souhaiterais en rajouter d'autres. Nous assistons à une véritable prolifération d'envoyés spéciaux dans la région des Grands Lacs. La Belgique en donne l'exemple. Qui fait quoi au nom de la Belgique en Afrique centrale? Vous y avez d'abord été, vous avez envoyé ensuite Mme Neyts et maintenant, vous reprenez le dossier. L'ancien ambassadeur à Kinshasa est envoyé spécial pour la région, M. Moreels est également envoyé spécial pour la situation humanitaire dans la région. Quel rôle joue M. Boutmans qui détient toujours les cordons de la bourse belge de la coopération au développement? Ce dispositif, s'il est impressionnant, ne me semble pas toujours clair. Quels sont les rôles et les compétences respectifs? Dernière question: qui est le facilitateur du dialogue intercongolais? Au nom de M. Masire, boycotté par M. Kabila, est maintenant ajouté le nom d'Omar Bongo, le président du Gabon. Le ministre aurait invité le président gabonais à jouer ce rôle. Cette demande est-elle faite au nom de la Belgique, de l'UE ou au nom des Nations unies? Je vous remercie déjà pour vos réponses.

01.05 **Ferdie Willems** (VU&ID): Mijnheer de voorzitter, dan kom ik tot mijn vrij grote reeks vragen, die ik stel met een hart voor dit land.

Ten eerste, is er nog ruimte voor Lusaka, en zo ja,

voor welk Lusaka? Moet het verdrag herzien worden? Basisgedachte hierbij is, dat vrede de eerste voorwaarde is, want zonder vrede is er in Congo niets mogelijk. Maar willen de vechtende partijen die vrede wel? Er zijn vechtende partijen namelijk Oeganda en Rwanda die zich zelfs op de kalender van de akkoorden van Lusaka beroepen, om daar te blijven. Er zijn geen sancties voorzien en Lusaka vermengt binnenlandse en buitenlandse problemen. Er is nogal wat kritiek geweest op Lusaka omdat het de Congolezen zou zijn opgelegd. Yerodia maakte brandhout van het akkoord. Ik heb kritische nota's gelezen van de minister van Binnenlandse Zaken, van Kofi Annan, van een katholieke kardinaal en van een protestantse kardinaal. Doch, daarnaast lees ik ook dat Lusaka eigenlijk ons enige instrument is, en dat het herzien ervan een alibi is om toch maar te blijven vechten. Het gaat, wat de vrede betreft, niet zozeer over Lusaka, maar over de kwade trouw van de vechtende partijen. Met de akkoorden van Lusaka gaat u akkoord, maar met welk Lusaka, het bestaande of een eventueel vernieuwde versie?

Ten tweede, over de MONUC-operatie heb ik in de plenaire vergadering reeds een vraag gesteld. Een aantal Congolezen staan nogal wantrouwig omtrent deze operatie omdat ze van de UNO uitgaat. Sommige Congolezen hebben nu eenmaal rond de UNO negatieve vooroordelen. Ze verwijzen dan naar de moord op Lumumba en naar het onderdrukken van de secessiebewegingen destijds, alsook naar het feit dat nogal wat van die MONUC-troepen geen Frans zouden spreken. Dus graag vernam ik van u hoe België in die MONUC-operatie participeert.

Ten derde, is de Europese hulpverlening een zaak van twee maten en twee gewichten? Het gaat hem over de idee dat Rwanda en Uganda heel wat Europese hulp krijgen, maar die dan de facto op het terrein gebruiken om in Congo oorlog te voeren. De Europese commissie ontkent dat - ik bespaar u die teksten -, maar ik heb toch een heel interessante bijdrage gelezen. Het betreft een tekst van Rousseau "Réseau Européen en Congo," van 14 december, waarin een tiental landen vergeleken worden met elkaar en men tot de conclusie komt dat die landen die de meeste hulp krijgen ook de grootste militaire uitgaven hebben. Diezelfde landen hebben ook de kleinste inspanningen gedaan inzake humanitaire ontwikkeling. Dit staat dus allemaal haaks op Lusaka en op de vrede die we daar allemaal willen en dit heeft perverse effecten. De landen die binnen die context naar voren komen zijn uitgerekend Uganda, Burundi, Rwanda en Angola.

Ten vierde, hoe schat België de kansen in voor een peace keeping operation? Ik verwijs naar een aantal artikels in Het Belang van Limburg, waarin men zegt dat het allicht nodig is, maar wie zal hier in België het risico durven nemen op blanke doden in Congo. Er wordt vanuit verschillende kanten gevraagd om een militaire zending te sturen. Ik heb teksten daarover van Tsisekedi gelezen, maar ook de oppositie en de civiele maatschappij vragen dat en hun argumentatie komt op het volgende neer. In Rwanda stierven een aantal mensen en men is daar tussenbeide gekomen. Welnu, in Congo zijn er reeds drie keer meer mensen om het leven gekomen. Zo kom ik dan bij de bemerking op het terrein, waar Angola, met zijn 6.000 soldaten of meer en Zimbabwe met 20.000 soldaten - de cijfers verschillen naargelang de krant die ik lees - in dat gebied aanwezig zijn. Men zegt, kijk dat is dan een oplossing gebracht door de Afrikanen zelf. In De Standaard van 15 januari lees ik dan in een artikel, dat volgens u Angola een positieve rol speelt in de democratische republiek Congo. België waardeert de posities, de methodes en de agenda die de Angolese regering in Congo hanteert.

Ik kom dan tot het volgende vrij merkwaardig schaakbord. Angola komt tussenbeide in Congo om zijn diamant- en oliebelangen veilig te stellen. Bovendien stelt Angola zich ook op strategisch vlak veilig door de oppositiebeweging Unitá in de tang te nemen. Uganda en Zimbabwe zouden liefst op een eervolle manier uit het conflict verdwijnen. Het voornaamste probleem is nog altijd Rwanda dat territoriale aspiraties heeft om zich te beveiligen of de daders van de genocide te straffen.

Er wordt gepraat met het regime in Lusaka. Ik vraag mij echter af of Angola geen dictatuur zou installeren als zij vrede zou brengen in Congo. U beseft dat blijkbaar ook, want in La Libre Belgique van 27 januari lees ik dat de aanwezigheid van Angola in Congo volgens u op termijn een probleem zal vormen. Ik geef u op dat punt gelijk.

Hoe beoordeelt u de positie van Masire die door de enen wordt opgehemeld en door de anderen wordt verguisd? Ik bespaar u een aantal citaten van Yerodia, de groep-Lotus, mevrouw Bikuba en anderen over hem. Feit is dat men daar toch een aantal vraagtekens bij plaatst. Volgens sommigen is hij geen faciliateur, maar een compliceur, een man die de boel in het honderd laat lopen. De man kent geen Frans. Hij is gouverneur-generaal van Congo. De man overlegt met niemand. Daarentegen zegt de Zweed Heinebach, een van

zijn verdedigers, dat hij moreel integer is en dat hij in Botswana bewezen heeft dat hij iets in zijn mars heeft. Volgens Heinebach werd hem het werken echter onmogelijk gemaakt. Tshisekedi laat zich eveneens lovend uit over die man. In een Belga-bericht van 24 januari staat te lezen dat het volgens u van essentieel belang is dat Kabila junior de heer Masire aanvaardt als onderhandelaar. Is dat uw mening?

Een andere vraag heeft betrekking op het feitelijke embargo. Gelet op de enorm moeilijke militaire situatie in Congo kan men niet van regering tot regering werken. Volgens sommigen moet het ondanks dat toch mogelijk zijn om via een aantal ministeries, de lokale autoriteiten en de civiele maatschappij te werken en op die manier te beletten dat men de bevolking van Congo decennialang in de miserie houdt. Is het waar wat ik las? Is het verzet van Duitsland en Groot-Brittannië verminderd, zoniet opgeheven? Quid met de berichten die ik heb gelezen als zou er een soort Marshall-plan in de maak zijn? U hebt aan de heer Moreels blijkbaar opdracht gegeven om na te gaan wat het zou kosten om de infrastructuur in Congo op poten te zetten. U zou daarvoor ook Belgische investeerders en NGO's aantrekken? Dat lijkt mij een belangrijke piste.

Mijn volgende vraag heeft betrekking op de humanitaire hulp. Ik baseer mij hiervoor op interpellaties in het Europees Parlement van mevrouw Maes van de Volksunie en de heer Vandenbosch van D'66 uit Nederland. Volgens hen is de humanitaire hulp van de ECHO, de humanitaire organisatie van de Europese Commissie, schitterend. De ECHO is echter van mening dat de hulp reeds ver genoeg gaat. Als men rekening houdt met de enorme armoede kan dit echter niet. Het gaat in Congo niet alleen over een massa doden maar ook over 1 miljoen displaced people, mensen op de vlucht. Vergeten we ook niet dat de helft van Congo bezet is.

Mijn volgende vraag heeft betrekking op de juridische situatie. De vraag naar een internationaal tribunaal tegen de straffeloosheid is hier ook al gesteld, aangezien in Congo een soort caporalisatie van justitie aan de gang is. De krijgsraden maken er in feite de dienst uit en dat is de negatie van om het even welke rechtsstaat.

Wat kan België eigenlijk doen om een einde te maken aan de remmende verdeeldheid van de Westerse mogendheden? Europa zingt meerdere liedjes. Sommige landen willen Afrika aan de Afrikanen overlaten. Ze moeten hun plan maar trekken. De Verenigde Staten hebben Uganda en

Rwanda gesteund. Frankrijk zingt niet altijd hetzelfde lied als België. Hoe kunnen wij in godsnaam zinnig optreden vanuit ons kleine land als we in Europa in een kakofonie terecht komen waar de een de ander tegenspreekt?

Mijn volgende vraag betreft de concrete initiatieven die u mogelijk acht om vrede in Congo te bewerkstelligen, zoals u zegt de allereerste voorwaarde. De pers zegt dat u weinig kans maakt. Ik weet dat niet. Ik denk dat er nu een machtsvacuüm in Congo is, die tot een patsituatie kan leiden. De vechtende partijen houden elkaar in evenwicht en beseffen stilaan dat een militaire oplossing niet mogelijk is. Dergelijke situatie – vergelijk ze met Colombia – kan leiden tot het aanvoelen van de noodzaak bij iedereen om eindelijk eens te gaan praten. De invalshoek is dan belangrijk. Ik heb een tekst gelezen van de heer Bernard Leloup. Hij zegt dat de huidige acteurs krijgsheren zijn die ook op die manier moeten worden behandeld. Dat betekent dat zij alleen in functie van macht redeneren. Tegen zulke mensen baten geen akkoorden van Lusaka. Daar moet men macht tegenover stellen, met name diplomatieke isolatie. Men moet gewoon de bron, in casu de diamanthandel, afsnijden waarmee zij oorlog kunnen voeren.

Welke concrete initiatieven acht de minister mogelijk om tot een intercongolese dialoog te komen? Dat is een niet-onbelangrijke vraag in een land waar geen politieke partijen zijn, waar geen vrije meningsuiting bestaat en waar 28 miljoen van de 60 miljoen Congolezen in bezet gebied leven. Ook Tshisekedi stelt de vraag of het niet het moment is om, ook vanuit de Congolese diaspora, in belangrijke mate in België aanwezig, zinvolle dingen te doen.

Mijn volgende vraag is ook door anderen al gesteld. Wat hebt u gedaan aan de welig tierende geruchten over de Belgische betrokkenheid bij de moord op Kabila? Ik denk ook aan de gelijktijdigheid met de moord op Lumumba, een belangrijke symboliek, die in de politiek soms gevaarlijker dan feiten is. U weet allicht dat wij het, naar mijn smaak, gelukkige initiatief hebben genomen om de onderzoekscommissie Lumumba op dit moment op minder actief te zetten, zodanig dat die link niet wordt gemaakt.

In welke mate acht u dat – na uw eigen ervaringen in Congo – de veiligheid van onze mensen daar in het gedrang komt? Ik wil er wel rekening mee houden dat 60 miljoen Congolezen ook in gevaar zijn. Ik moet u feliciteren met de houding die u hebt aangenomen tegenover uw medewerkers,

toen u verklaarde niet weg te gaan voordat ook zij in veiligheid verkeerden. Dat is een bravo meer dan waard. Intussen blijkt de Congolese generaal Olenge zich reeds te hebben verontschuldigd. Ik heb ook vernomen dat die bedreigingen met een korrel zout moeten worden genomen. Het zou een traditie zijn in Congo dat hooliganbendes begrafenissen aanvallen. Toch acht u het ook wel mogelijk dat er een violence urbaine of militaire escalatie komt. Het ogenblik is er om snel te handelen.

Hoe gaat u de veiligheid van onze mensen eventueel waarborgen? Ik heb vernomen dat u afspraken hebt gemaakt in Brazzaville, Angola, Zimbabwe en Gabon. Zambia zou u niet hebben bezocht, alhoewel dat land grenst aan Katanga. Ik weet niet of die informatie waar is. Ik heb dat gelezen. Het is aan u om dat recht te zetten indien het een foutief gegeven is.

De maidenspeech van Kabila was veelbelovend. We vernemen evenwel dat hij ook dictatoriale neigingen heeft. Is dat zo? Ik weet het niet. In elk geval toont de geschiedenis aan dat als zwak aangekondigde figuren kunnen uitgroeien tot grote politici. Dat kan dus. Ik weet dat ik hier een gevaarlijke stelling poneer. Als blijkt dat binnen een aantal maanden Kabila in de sporen van zijn vader treedt, dan heb ik hier een mogelijkheid geopend die absoluut niet waar is. Is het echter niet voorbarig om nu reeds te stellen dat die man absoluut niet te vertrouwen, zwak en labiel is?

Tot slot, mijnheer de minister, hoe evalueert u zelf uw ervaring in Congo? Ik stel vast dat men in België wisselend op uw optreden reageert. Le Soir vraagt zich af of uw rondreis geen grote show is ten bate van uzelf en de Belgische diplomatie. De Morgen daarentegen beweert dat men u niets kwalijks kan nemen en looft uw onvermoeibare inzet voor Centraal-Afrika. Deze krant schrijft voorts dat u hiervoor niet veel stemmen zult behalen bij de volgende verkiezingen en dat u het ook niet moet doen voor de schaarse Belgische belangen. Men vergelijkt uw houding met de houding van Europa en de andere landen en stelt vast dat u alleen staat met uw belangstelling voor Congo.

Ik stel ook vast dat Kabila junior tevreden is, dat u gepraat hebt met de rebellen, die uw initiatief ook op prijs stellen. U wordt gewaardeerd in de landen die u bezocht hebt. Ook Kofi Annan apprecieert uw optreden. Samen met De Morgen beweert ik dat u goed beseft dat dit de grote test is voor uw houding in Afrika en dat dit uw moment van de waarheid is.

Mijnheer de minister, als eenvoudig kamerlid wens ik te verklaren dat wij een politiek van out of Africa niet ondersteunen. Wij blijven u krediet geven in deze materie. U probeert tenminste iets te doen. Men kan daar kritiek op leveren, maar u tracht er tenminste iets aan te doen.

01.06 Jef Valkeniers (VLD): Mijnheer de voorzitter, voorafgaandelijk feliciteer ik de minister, omdat hij wel naar de begrafenis is geweest. Iedereen is het met mij eens dat dat niet zonder gevaar was en de feiten hebben dat trouwens bewezen. Velen schijnen niet te beseffen wat ik vroeger reeds zei, namelijk dat men in Afrika zeer lange tenen heeft en zeer achterdochtig is. Herinner u, dames en heren, de oprichting van de onderzoekscommissie-Lumumba. Ik heb toen gezegd dat het verkeerd was geen Congolees expert aan te stellen. U hebt nadien kunnen vaststellen welke reacties dat heeft opgeroepen in Congo. Ik vind het overigens verstandig om de activiteiten van de onderzoekscommissie-Lumumba op een laag pitje te zetten. Ik meen dat wij er op het ogenblik geen voordeel bij hebben om de rol van België terzake in het daglicht te plaatsen.

Mijnheer de minister, de reacties in Kinshasa waren voor ons onaangenaam. Men heeft ons altijd voorgehouden dat de Congolese bevolking zeer gesteld was op de aanwezigheid van de Belgen. Nu zijn er op dat vlak in elk geval enige twijfels gerezen. Een andere reden voor uw aanwezigheid was het feit dat u op die manier onze landgenoten ter plaatse een hart onder de riem kon steken, zodat zij weten dat wij hen niet in de steek zullen laten als er problemen zijn. De vraag die wij ons moeten stellen, is of wij naar Congo gaan voor de machthebbers of voor de bevolking. Als wij vrede, respect voor de mensenrechten en democratie willen, dan is dat vooral voor de bevolking. Om al deze redenen was het volgens mij goed dat u aanwezig was op de begrafenis.

Collega Eyskens zegt dat we de bevolking in Congo een positief sein moeten geven. Hij pleit onder meer voor een verdubbeling van het aantal studiebeurzen. Dat lijkt mij een goed idee. Volgens mij ontbreekt het in Afrika niet zozeer aan opgeleide mensen. Er zijn ginds heel wat gediplomeerden. Hetzelfde kunnen we trouwens vaststellen in Zuid-Afrika. Er is echter wel nood aan mensen die kunnen besturen. Dat is het probleem. Ik heb in Zuid-Afrika meegemaakt dat een minister van Welzijn op het einde van het begrotingsjaar slechts 10 procent van haar budget

had besteed. Dergelijke toestanden doen zich volgens mij in heel Afrika voor, omdat men te weinig mensen heeft met bestuurservaring die kunnen plannen en die een visie hebben. Vandaar dat ik in plaats van het toekennen van studiebeurzen het mogelijk maken aan gediplomeerden om hier de nodige bestuurservaring op te doen durf te bepleiten. Dat is volgens mij belangrijker dan het volstoppen van onze universiteiten met jongeren, waarvan een aantal trouwens hier blijft.

Mijnheer de minister, wij hadden graag wat uitleg gekregen over de opdracht die aan de heer Moreels werd toevertrouwd. Er is reeds sprake van het Michel-plan. Ik wil uw aandacht vestigen op een artikel in Le Figaro van 24 januari waarin onder meer wordt verwezen naar het Marshall-plan voor Afrika dat werd uitgewerkt door president Mbeki van Zuid-Afrika in samenwerking met president Obasanjo van Nigeria en president Bouteflika van Algerije, het zogenaamde Le programme du millénaire pour l'Afrique of het Millennium Action Plan for Africa. Dat gaat volgens mij in de richting van uw ideeën terzake. Ik heb vernomen dat u ook gesprekken hebt gevoerd met president Mbeki. Is er een vorm van samenwerking afgesproken? Graag hadden wij enige verduidelijking terzake gekregen.

Mijnheer de minister, wij lezen dat men de mond vol heeft van een militaire zending. Heel wat kranten hebben reeds aangehaald dat er in het verleden werd gezegd dat er nooit meer een Belgische militair naar Congo zou gaan. De situatie waarbij u zegt dat er militairen moeten worden gestuurd maar dat België er geen stuurt, verzwakt uw positie heel sterk. Mijnheer de minister, bent u van mening dat de houding die vroeger werd aangenomen in de commissie die het probleem van Rwanda heeft besproken, moet worden aangehouden, of bent u ook van mening dat men zich daarover opnieuw zou moeten bezinnen, in het kader van de huidige omstandigheden. Dat zijn een paar opmerkingen naar aanleiding van een aantal interventies van collega's.

Dan volgen nu de vragen die ik reeds heb opgestuurd. Ten eerste, hoe verklaart u de negatieve reacties ten opzichte van de Belgen die door een deel van de publieke opinie in Kinshasa verantwoordelijk worden gesteld voor de moord op president Laurent Kabila?

Ten tweede, denkt u dat nieuwe uitbarstingen tegenover onze landgenoten nog mogelijk zijn in de nabije toekomst en hoelang denkt u nog onze

soldaten te weerhouden in Centraal-Afrika?

Ten derde, met welke ministers hebt u in Congo een onderhoud gehad? Welke besluiten meent u uit deze gesprekken te mogen trekken? Dit geldt natuurlijk ook voor de gesprekken met de rebellenleiders.

Ten vierde, hebt u de nieuwe president Joseph Kabila ontmoet? Voor zover ik weet wel. Wat zijn uw bevindingen na dat onderhoud en zijn er nieuwe gesprekken gepland?

Ten vijfde, welke politici uit de naburige landen hebt u ontmoet? We hebben dat natuurlijk gelezen in de krant, maar misschien zijn we van een aantal gesprekken niet op de hoogte. Graag hoorde ik uw reacties en uw conclusies.

Ten zesde, hoe ziet u de toestand in Centraal-Afrika verder evolueren en welke maatregelen denkt u als minister van Buitenlandse Zaken te moeten nemen in de nabije en verre toekomst om de vrede in deze regio te herstellen en bij te dragen tot het herstel van de democratie en het respect voor de mensenrechten?

Ten zevende, welke financiële middelen zouden er volgens u moeten worden uitgetrokken, niet alleen door ons land, maar ook door andere democratische staten, om in deze regio te kunnen komen tot een sociaal-economisch herstel ten bate van de bevolkingsgroepen die reeds zo veel en zo lang hebben geleden.

De **voorzitter**: Mijnheer de minister, ik wens even gebruik te maken van mijn positie als voorzitter om twee, drie cruciale punten te vermelden, alvorens ik u aan het woord laat om te antwoorden.

In veel aspecten doet, wat er nu gebeurt, mij eigenlijk denken aan de gebeurtenissen na de dood van president Ndadaye van Burundi, wiens begrafenis ik in tempore non suspecto in gelijkaardige omstandigheden heb bijgewoond. Collega Eyskens stelde dat er zich thans een window of opportunity voordoet, maar destijds heb ik gemerkt dat zulke ramen zich ook erg vlug sluiten. Vandaar dat er, mijns inziens, vlug moet gehandeld worden op twee vlakken.

Ten eerste, ik bekijk de spoed van de Verenigde Staten en Frankrijk in deze aangelegenheid met enige argwaan. Het is waar, zoals collega Van den Eynde opmerkt, dat België een klein land is. Dat neemt niet weg dat uw initiatieven, mijnheer de minister, die zeer moedig waren en die ik ten

zeerste waardeer, moeten worden voortgezet. Meer nog, ze moeten worden verruimd. Ik verklaar mij nader. Frankrijk en de Verenigde Staten hebben traditioneel een eigen agenda en verdedigen andere belangen: de enen zijn pro-Rwanda, de anderen contra-Rwanda. Dat is zeer belangrijk bij de uiteindelijke oplossing van het geschil. Vandaar dat ik hier een lans breek opdat u uw positie als honest broker bevestigt en hard maakt ten opzichte van die landen. Dat is een oproep uit de grond van mijn hart. Overigens moeten die landen niet hoog van de toren blazen, want ze hebben de voorbije maanden en jaren op geen enkele manier aangetoond zich op een ordentelijke manier te interesseren voor wat er in Congo gebeurt.

Ten tweede, u moet niet alleen uw initiatieven voortzetten; u moet ze ook verruimen. Daarvoor blijft de Europese Unie belangrijk. U hebt net voor uw vertrek met enig succes gepraat over een wapenembargo. Ik raad u aan de onderhandelingen terzake voort te zetten. Enkele collega's hebben tijdens de discussie ook al gesuggereerd meer financiële druk te zetten om regimebestendigende hulp aan oorlogvoerende landen stop te zetten.

Ik denk dat we op deze twee sporen moeten verder werken. Tenslotte, mijnheer de vice-premier, gaat het hier om een regime zonder enige legitimiteit, wat internationaal rechterlijk niet aanvaardbaar is. Misschien wordt dat in Afrika als een overgangsregime aanvaard, maar dan toch niet lang. Wie Joseph Kabila ook mag zijn, hij zal intern en extern legitimiteit moeten verwerven, wil hij aan de macht kunnen blijven.

Ten slotte roep ik, zoals Jef Valkeniers, op Zuid-Afrika niet te vergeten. Zuid-Afrika kan een belangrijke rol spelen in de intra-Afrikaanse dialoog. Ik raad u ook aan, in zover dat nog niet gebeurd is, Portugal tot bondgenoot te maken indien u Angola ooit wilt tot de orde roepen en om meer enthousiasme in de Europese Unie te wekken. Het belangrijkste lijkt me alleszins dat u uw positie van honest broker verzilvert ten opzichte van de Verenigde Staten en Frankrijk.

01.07 **Louis Michel**, ministre: Monsieur le président, je voudrais saisir l'occasion de cette réunion de la commission des Relations extérieures et de toutes les questions, remarques et considérations diverses que vous avez formulées pour faire le bilan de cette dernière tournée africaine à l'occasion des funérailles du président Kabila et pour répondre aux très nombreuses questions qui m'ont été adressées à

ce propos: raison de notre présence aux funérailles, légitimité des nouvelles autorités, portée du message, perspectives de paix, avenir de notre politique africaine avec ses risques et ses enjeux...

Je répondrai ensuite de manière plus précise à un ensemble de questions ou de sous-questions qui m'ont été posées par les différents intervenants.

Tout d'abord, un bref bilan. Mon déplacement à Kinshasa et la tournée des capitales concernées par la mise en œuvre des accords de Lusaka s'inscrivent dans le droit fil de la politique africaine du gouvernement. Etant donné le changement brutal et dramatique sur la scène politique congolaise, il eût été incompréhensible, sinon incohérent, que la Belgique ne fût pas entendre sa voix en appui de la paix et du dialogue et que nous ne fussions pas présents à un moment crucial pour la sécurité de nos compatriotes sur place.

Il fallait aussi rassurer nos interlocuteurs congolais et leur expliquer la nature des mesures de précaution sur le plan militaire décidées par la Belgique dans une conjoncture instable et rendue encore plus complexe du fait de la présence de différents contingents étrangers dont initialement le rôle était assez mal défini.

Bref, notre présence à Kinshasa aux obsèques du président défunt, le dialogue que cette présence a permis d'initier avec les nouveaux responsables à Kinshasa et les contacts fructueux avec toutes les parties concernées par le processus de Lusaka ont permis de clarifier notre position, de confirmer notre engagement au service de la paix et du dialogue et de vérifier s'il y avait réellement une ouverture à saisir dans un processus qui apparaissait, il y a peu de temps encore, comme totalement bloqué.

Je pense que ce bilan peut être considéré comme positif sous cette réserve que les uns et les autres veuillent bien s'engager concrètement dans la voie du dialogue. Il ne dépend évidemment pas de la seule Belgique qu'il en soit ainsi.

La question de savoir s'il fallait ou non aller à Kinshasa est aujourd'hui dépassée. Il ne s'agissait ni de conférer une légitimité posthume ni une légitimité nouvelle, mais de poser à un moment charnière pour l'avenir du Congo un geste en faveur du dialogue et de la réconciliation.

Je voudrais d'ailleurs ouvrir une parenthèse, c'est une considération personnelle. Aujourd'hui, il n'y a

pas, au Congo, de système institutionnel de légitimation, et il n'y a donc aujourd'hui personne qui puisse se revendiquer d'une quelconque légitimité. Je referme la parenthèse. Mais je crois utile de le rappeler car tout le monde me pose la question de savoir si notre présence ne confère pas de légitimité. Aujourd'hui, quel que soit notre interlocuteur, nous ne lui donnons ni plus ni moins de légitimité. Je répète qu'il n'existe pas de système institutionnel qui puisse, aujourd'hui au Congo, conférer une quelconque légitimité. Je pense qu'il était important de le dire.

Les faits eux-mêmes ont démontré l'utilité de notre présence, malgré les incidents prévisibles et sans doute inévitables vu la confusion, qui se sont produits. Je ne pense d'ailleurs pas que l'on puisse les caractériser comme délibérément anti-belges, même s'ils furent parfois l'expression émotive d'un réflexe anti-occidental ou anti-blanc, dont je ne nie pas qu'il existe dans une frange de la population et qui peut être exploité par ceux qui ont intérêt à créer la confusion.

A ce propos, une question directe m'a été posée. M. Eyskens me l'avait déjà posée dans le débat qui a eu lieu à la Chambre avant mon départ. Monsieur Eyskens, il y a des indices de ce que certains Belges, sous le couvert d'actions, mènent des campagnes anti-belges, des campagnes de déstabilisation idéologiquement très marquées. C'est un fait. Mais je ne peux que m'en référer à ce fait. Certains comportements en attestent, mais je ne peux pas faire la démonstration d'un lien entre ce type d'activité, ce type de prosélytisme et de rhétorique, et le sentiment anti-belge ou anti-occidental. Personnellement, je l'ai ressenti indiscutablement comme un sentiment anti-occidental, et par moment ou par endroits seulement comme anti-belge. Je ne sais pas dans quelle mesure c'était téléguidé ou, au contraire, spontané. Je ne dispose pas des éléments qui me permettraient de le vérifier exactement. Ce que je n'ai pas ressenti, alors que c'était un élément que j'avais pris en compte dans ma réflexion avant d'y aller, c'est un lien entre l'anniversaire de la mort de Lumumba et ce sentiment-là. Je n'ai rien senti ou vu qui pourrait m'y faire penser.

Je ne pourrais pas être plus clair qu'en disant que je ne sais rien de cela.

Un mot sur la sécurité des Belges. Pour répondre à ce que M. Willems a lu dans la presse, je dirai que la présence massive de forces zimbabwéennes et angolaises aura eu au moins le mérite de stabiliser une situation, qui aurait rapidement pu dégénérer en troubles ou en

affrontements, dont nos compatriotes auraient pu être les victimes involontaires. C'était d'ailleurs là que résidait principalement le danger.

Les incertitudes des premiers jours qui ont suivi l'attentat justifiaient amplement les mesures de précaution militaires qui ont été immédiatement décidées par le gouvernement sous la forme d'un prépositionnement d'hommes et de matériel à Libreville. On constate fort heureusement qu'à ce stade-ci, la situation est calme. L'émotion suscitée par les funérailles s'est apaisée. Les nouvelles autorités ont été mises en place. Les conditions de sécurité à Kinshasa sont satisfaisantes pour le moment. L'ordre règne, même si c'est sous garantie étrangère. Et il semblerait que la vie reprenne son cours normal.

A Lubumbashi, le calme est revenu, après quelques incidents, qui auraient pu dégénérer. A l'occasion de ces incidents, tous les contacts que nous avons eus avec les autorités congolaises – que ce soit avec le ministre de l'Intérieur ou le ministre des Affaires étrangères ou des responsables militaires – ont chaque fois été suivis de démarches positives, allant dans le sens de ce que nous demandions, pour ce qui concerne la sécurisation de nos compatriotes.

Mais nous nous trouvons toujours dans une phase de transition. Des incertitudes demeurent, et des dérapages sont évidemment possibles. Il faut compter avec une situation économique et humanitaire catastrophique. La sécurité de nos ressortissants reste donc, pour le gouvernement, une préoccupation prioritaire. Il n'est donc pas question, pour le moment, de changer de cap par rapport au prépositionnement et à ce qui a été prévu. Ce serait tout à fait irresponsable. Il faut attendre de voir comment tout cela va évoluer.

Donc, la Belgique maintiendra son dispositif de précaution le temps nécessaire en l'adaptant en fonction de l'évolution de la situation. Les autorités congolaises en sont averties de même que les pays voisins. Des contacts ont été pris à Harare et Lusaka pour apporter, si le besoin devait s'en faire sentir, l'assistance nécessaire à nos compatriotes. Vu le rôle joué par les militaires zimbabwéens et Angolais en RDC, il est évident que nous devons et allons maintenir avec eux tous les contacts utiles via les capitales et sur place.

Je dois d'ailleurs dire que nous avons dialogué tant avec les Zimbabwéens qu'avec les Angolais au sujet de la sécurité de nos compatriotes. Nous avons envisagé tous les cas de figure. Nous avons également établi les points de contact avec

eux, soit au gouvernement soit directement dans les bataillons militaires. Et nous avons reçu l'assurance formelle qu'ils étaient non seulement disposés mais prêts à veiller à cette protection et à cette sécurité.

Ik zal nu spreken over mijn politieke contacten in de regio. Ik heb politieke gesprekken gevoerd in Kinshasa en in de hoofdsteden die bij het conflict betrokken zijn. Ik heb ook gesproken met de rebellen.

Ten eerste zal ik het hebben over de gesprekken in Kinshasa. Zoals u weet staat nu president Joseph Kabila aan het hoofd van de regering. Wij willen met hem praten om de overgang naar een legitieme en voor alle Congolezen representatieve regering te vergemakkelijken. De uitkomst van dat proces is onzeker, maar ik denk dat het onze taak is het te steunen. Hoe zouden wij in een land waar niemand over echte legitimiteit beschikt, een rol kunnen spelen, of het nu gaat over de veiligheid van de Belgen of over de nationale verzoening, zonder betrekkingen te hebben met de autoriteiten aan het bewind?

Mijn boodschap aan Joseph Kabila, die ik onmiddellijk na mijn aankomst in Kinshasa heb ontmoet, was zeer duidelijk en werd ondubbelzinnig onthaald. Ik heb hem gezegd dat als men vooruit wil komen, met daden van openheid moet stellen en de basis voor een echte dialoog moet leggen. Concreet betekent dit het vrijlaten van politieke gevangenen, de liberalisering van de politieke activiteiten en de contactname met bemiddelaar Masire om de intercongolese dialoog op gang te brengen. Ik heb eraan toegevoegd dat het niet volstond de terugtrekking van de buitenlandse troepen te eisen. Er moet ook een eind worden gemaakt aan de belemmeringen die de ontplooiing van MONUC-troepen in de weg staan. In de huidige context zou het tevens onaanvaardbaar zijn om militaire operaties te ondernemen en de situatie uit te buiten. Ik heb duidelijk gesteld dat die laatste boodschap voor alle bij het conflict betrokken partijen gold. Ik heb die boodschap vervolgens tijdens mijn verschillende contacten op alle regeringsniveaus herhaald en alles wijst erop dat ze bij de nieuwe president gehoor vond.

Ik stel met voldoening vast dat de toespraak van president Kabila na de eedaflegging voor het hoogerechtshof in de lijn ligt van een openheidsdynamiek en op economisch vlak zelfs een breuk met het verleden aankondigt. Valt nog vast te stellen in hoeverre en binnen welke tijdsspanne die openheid in concrete daden zal

worden omgezet. Het is duidelijk dat de overgangsregering die Joseph Kabila omringt niet homogeen is. Ze bestaat uit erkende voorstanders van openheid enerzijds en meer terughoudende personen anderzijds. Zij zullen in de volgende weken de knoop moeten doorhakken. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de toespraak van 26 januari 2001 ook continuïteit en grijzere delen bevat.

Wij zullen in elk geval onze steun verlenen aan al wat in de richting van de noodzakelijke openheid gaat. In deze context van grotere openheid evenals grote onzekerheid, onderhouden wij een nuttige dialoog met alle Congolese milieus, kringen en partijen binnen en buiten Congo, zowel met de gewapende als met de ongewapende oppositie. Dit alles gebeurt in de grootst mogelijke doorzichtigheid met de autoriteiten in Kinshasa. Het is niet de bedoeling partij te kiezen, maar wel op alle niveaus openheid te scheppen en de dialoog zonder voorafgaandelijke voorwaarden te bevorderen.

Kortom, op dit ogenblik gaat het erom nota te nemen van het streven naar openheid. Elkeen moet zich ervoor inzetten die openheid te verbreden en te versterken, alhoewel wij allen weten dat dit nieuwe elan tijd in beslag zal nemen alvorens het resultaat zal opleveren waarnaar de Congolezen, de partij, de regio en de internationale gemeenschap streven.

Wat de buitenlandse partijen betreft, er kan in Congo niets duurzaam tot stand komen zonder deelname van de zogenaamde buitenlandse partijen die, al dan niet gevraagd, een groot deel van het grondgebied bezetten. Congo moet dus, zoals het reeds doet, aandringen op het herstel van de territoriale integriteit en op de eerbiediging van zijn soevereiniteit. Deze prioritaire doelstellingen kunnen slechts worden verwezenlijkt indien men rekening houdt met de rechtmatige veiligheidseisen van de anderen en als de nationale eensgezindheid wordt hersteld.

Ik heb met voldoening vastgesteld dat die analyse werd gedeeld door alle bij het conflict betrokken hoofdsteden, zowel aan de zijde van de bondgenoten van Kinshasa als bij de niet-gevraagde partijen. Ik wil echter niet ontkennen dat het moeilijk is verklaringen in daden om te zetten. Iedereen beweert te streven naar het einde van de oorlog en bereid te zijn de opening te benutten, die ontstond na het verdwijnen van president Laurent-Désiré Kabila van het politieke toneel. Dat is het gevoel dat ik had na mijn rondreis, waarvan ik nu in het kort verslag zal

uitbrengen.

President Sassou Nguesso heeft zijn frustratie uitgedrukt over het gebrek aan vooruitgang, maar ook over de onderhandelingen die geen rekening houden met Congo-Brazzaville, terwijl dit land zelf slachtoffer is van de gevolgen van de Congolese crisis en het risico loopt te worden gedestabiliseerd. President Sassou stelt ons initiatief op prijs en verheugt zich over de terugkeer van België in de regio. Hij heeft ons garanties gegeven voor de veiligheid van de Belgen in geval van evacuatie. Hiermee heb ik een antwoord gegeven op de suggestie van de heer Eyskens.

Ik begin met Angola. De minister van Buitenlandse Zaken van Angola, de heer Meranda, heeft gezegd dat het sturen van een groot aantal militairen naar Kinshasa vooral was bedoeld om de orde te handhaven, om plunderingen en ontsporingen – die men zich in Angola zelf gemakkelijk kan voorstellen – te voorkomen. Volgens hem gaat het om de stabiliteit van de hele regio en van Angola zelf, waar Unita in het verleden kon rekenen op steun uit Congo. Die situatie kan echter niet blijven duren, want de Angolezen zijn zich ervan bewust dat hun militaire aanwezigheid metertijd de instabiliteit, waartegen zij zich juist willen beschermen, zou kunnen vergroten. Angola wenst een snelle normalisering en dus een unitair Congolese dialoog die uitmondt op een nieuwe grondwettelijke orde. Angola begrijpt en deelt onze bezorgdheid betreffende de veiligheid van de Belgen. Zij hebben ons beloofd dat zij zonder probleem zouden meewerken aan die veiligheid.

Nu kom ik tot Zimbabwe. In Harare heb ik een diepgaand en positief gesprek gehad met president Mugabe. Hij legt er de nadruk op dat de inmenging van Zimbabwe in de oorlog in de eerste plaats werd ingegeven door overwegingen betreffende de regionale stabiliteit. Hij sprak de hoop uit dat de internationale gemeenschap en de VN zich meer zouden inzetten voor het zoeken naar en het behoud van de vrede. Mugabe bevestigt dat Zimbabwe zich wil terugtrekken, maar niet om chaos achter te laten. Harare kan en wil dus de plaats van de Congolezen niet innemen. Zij moeten zelf tot een akkoord komen. Vandaar ook de absolute prioriteit van de dialoog. Mugabe is het ermee eens dat de nodige buigzaamheid aan de dag moet worden gelegd. Hij moedigt ons aan onze inspanningen voort te zetten.

Hij gaat tevens uit van het principe dat Zimbabwe

niet in oorlog is, noch met Rwanda, noch met Uganda, maar dat die twee landen moeten begrijpen dat ze niet over het lot van Congo kunnen beschikken. Hij zegt bereid te zijn de dialoog met Kagame opnieuw op te nemen. Ik heb wel gevoeld dat de motivering van Zimbabwe van een andere aard is dan de motivering van Angola. De motivering van Zimbabwe schijnt me eerder van economische aard, terwijl de motivering van Angola me eerder van politieke aard lijkt.

Wat Rwanda betreft, heb ik een lang gesprek met president Kagame gehad. Ik heb de nadruk gelegd op de bijzondere verantwoordelijkheid van Rwanda als een doorslaggevende factor in de oorlog en de situatie in Kivu. Het is inderdaad zo dat als men in Congo vrede wil, er veiligheidsgaranties voor Rwanda moeten komen. Het is ook belangrijk dat Kigali concrete daden stelt inzake de terugtrekking van zijn troepen. Op het vlak van de inter-Congolese dialoog moeten de rebellen onder Rwandese invloed aangemoedigd worden de opening in Kinshasa aan te grijpen. Rwanda moet erover waken het internationale vertrouwen dat het geniet, niet te verliezen. Men moet weliswaar erkennen dat veiligheidsbepaalingen reëel zijn en dat het vraagstuk van de Interhamwemilities de militaire en politieke agenda van het land domineert. Ik heb president Kagame ook aangemoedigd om de dialoog met andere buitenlandse partijen opnieuw aan te knopen en ik verheug me erover dat de protagonisten die weldra onder president Mbeki zullen bijeenkomen, dat ook van plan zijn.

Wat Uganda betreft, heeft de minister van Buitenlandse Zaken Kategaya mij bevestigd dat ook Uganda op een signaal van Kinshasa wacht. Uganda wenst zijn troepen uit de DRC terug te trekken. De enige reden waarom Uganda zijn troepen in Congo houdt is volgens hem uit solidariteit met Rwanda wiens behoefte aan veiligheid vanaf het Congolese grondgebied niet ter zijde kan worden geschoven. Uganda is voorstander van een internationale oplossing die steunt op een actieve rol van de MONUC en op de ontwapening van de zogenaamde negatieve troepen die momenteel door de DRC gesteund worden. Uganda is bereid om rechtstreekse onderhandelingen met de buitenlandse partijen aan te knopen en Uganda is net als België voorstander van een snelle opstarting van de inter-Congolese dialoog en is bereid om elke formule te overwegen die daartoe kan leiden.

Ik heb ook president Bongo ontmoet. Hij heeft ons bevestigd dat de buitenlandse partijen zich uit het conflict willen terugtrekken. Net als wij is hij van

mening dat de inter-Congolese dialoog in de huidige situatie van priorair belang is. Hij bevestigt dat hij bereid is Masire bij de bemiddeling bij te staan als een soort co-bemiddelaar. President Bongo steunt de inspanningen van ons land dat, zoals onderstreept, zijn rol ten volle speelt om alle Congolezen rond de onderhandelingsstafel te brengen. Ik heb de president mijn dank betuigd voor het begrip van Gabon en voor de kostbare steun van dat land bij het plaatsen van onze troepen.

Ik heb in Kigali en Kampala de vertegenwoordigers van de belangrijkste rebellenbewegingen, de heer Huberwa van de RCD Goma en de heer Bemba van MRC, ontmoet. Zij hebben mij bevestigd dat ze in afwachting van een opening in Kinshasa de militaire situatie niet in hun voordeel zullen uitbuiten. Bemba is bereid tot praten en wil de nodige flexibiliteit aan de dag leggen. Hij is zelfs bereid Joseph Kabila te ontmoeten en heeft dat laten weten.

Meester Ruberwa van de RCD Goma pleit voor de wezenlijke toepassing van de akkoorden van Lusaka volgens een precies tijdschema. Hij is ook van mening dat België een positieve rol speelt en die moet voortzetten.

A mon retour, le 29 janvier dernier, j'ai pu rencontrer, avec le premier ministre, M. Kofi Annan, le secrétaire général des Nations unies, auquel j'ai rendu compte de ma mission de manière très complète. J'ai lui ai exposé l'importance que la Belgique attache à une action plus déterminée des Nations unies. Le secrétaire général est conscient, lui aussi, de l'importance de saisir sans plus attendre l'opportunité qui s'offre à la communauté internationale de relancer le processus de facilitation et de créer les conditions d'un déploiement effectif de la force d'observation des Nations unies, à savoir la MONUC.

J'ajoute que j'ai plaidé auprès du secrétaire général des Nations unies pour une implication plus directe de lui-même, au travers d'un représentant spécial, et des institutions des Nations unies, à commencer par le conseil de sécurité.

Je lui ai encore fait une série d'autres suggestions de type plus confidentiel et qui pourront sans doute se vérifier plus tard.

Hier matin, j'ai rencontré à Zürich le président sud-africain Mbeki, avant qu'il ne rencontre lui-même

le président Joseph Kabila à Kinshasa et que ce dernier ne se rende à Washington. J'ai encouragé le président Mbeki à réunir sans plus tarder les parties signataires de l'accord de Lusaka. Il m'a confirmé que des pourparlers en ce sens étaient en cours. Il a aussi souhaité rester en contact étroit avec nous et nos principaux partenaires occidentaux. Je lui ai évidemment rendu un compte complet du tour que j'avais fait et des différentes conversations que j'avais eues. C'était une réunion extrêmement intéressante.

Que conclure à ce stade? Tout d'abord, tout le monde s'accorde à penser que la transition à Kinshasa ouvre une opportunité à saisir pour relancer le processus de Lusaka et que, dans ce contexte, le dialogue intercongolais doit être poursuivi avec vigueur.

Je répondrai ici à Mme Drion qui parlait du caractère intangible des accords de Lusaka. J'ai dit au contraire que si les accords de Lusaka constituaient la seule alternative, il ne fallait pas qu'une attitude trop intransigeante sur chaque partie de ces accords puisse bloquer le processus. J'ai dit qu'il serait utile que les signataires redéfinissent une interprétation commune des accords de Lusaka, qui peut même aller jusqu'à une réévaluation de ces accords parce que je crois effectivement qu'une interprétation sans souplesse des accords de Lusaka bloquerait tout le processus. J'ai donc dit exactement le contraire de ce que vous pensiez. Cela ne veut pas dire qu'il faut s'éloigner des accords de Lusaka. On doit se servir de ces accords mais il faut voir s'il n'existe pas des espaces qui permettent de faire évoluer les choses dans le bon sens.

Ensuite, toutes les parties extérieures se disent lassées par la guerre et affichent leur volonté d'en sortir, même si des nuances et des conditions sont exprimées. Je veux parler en particulier d'une garantie de sécurité pour le Rwanda, par la neutralisation des forces négatives interarmées. J'ouvre ici une parenthèse. Depuis un certain temps, d'aucuns ont l'impression que le Rwanda profite de sa situation historique pour refuser de faire des pas. On prête au Rwanda un agenda qu'il nie avoir. De ce fait, on semble minimiser ce qui est la raison – bonne ou mauvaise – de sa présence au Congo, à savoir la présence des troupes Interhamwe ex-FAR.

Après la longue conversation que j'ai eue avec le président Kagamé, j'ai le sentiment que nous avons un peu sous-estimé le problème. Le président Kagamé m'a dit, par exemple, qu'il avait

fait parvenir des listes à la Zambie, sachant qu'un certain nombre d'interhamwes ex-FAR y étaient localisés avec, parmi eux, un certain nombre d'éléments durs, des génocidaires.

Nous sommes intervenus auprès de M. Shimba et auprès de la communauté internationale. Mais rien n'a été fait pour désarmer ces personnes. Si cela avait été le cas, j'aurais pu faire procéder à un premier retrait. Je répète que j'ai le sentiment que l'on a sous-estimé cet aspect du problème. Comme je l'ai dit à M.Kofi Annan, nous devons y répondre concrètement sinon il sera très difficile de faire bouger les Rwandais. Il est important que l'on prenne conscience de cet élément.

En Angola, il y a un problème de garantie de stabilité aux frontières et de non-intervention au profit d'e l'UNITA.

Le Zimbabwe ne veut pas laisser le champ libre au Rwanda.

L'Ouganda se dit solidaire de ce dernier pays. Il ne faut donc pas se cacher les difficultés de l'entreprise même si tous se disent prêts à discuter.

De manière globale, il semble y avoir une volonté de sortir du conflit. Mais je ne sais pas encore vous dire par quel moyen, par quel levier, par quelle méthode, nous allons pouvoir arriver à faire bouger les choses dans le bon sens.

En tout cas, je peux dire à ceux qui doutent de notre rôle – je ne l'ai d'ailleurs jamais surestimé – que quels que soient les gens qui essaient d'exprimer leur bonne volonté dans le conflit, leur rôle sera toujours relativement limité parce qu'il dépendra de la bonne ou de la mauvaise volonté des acteurs congolais. Il faut en être conscient.

Ceci étant dit, notre rôle est réel. Au regard des conversations que nous avons avec chaque partie, des messages, des précisions, des interprétations et des lectures que nous sommes appelés à apporter à certaines parties, l'on constate que de nombreux malentendus empêchent des parties de se rapprocher ou de s'entendre. Je reste donc persuadé que la communauté internationale doit continuer à se mobiliser pour ce problème.

Enfin, l'action diplomatique de la Belgique est comprise, ce qui ne signifie évidemment pas que nous détenions les clefs d'une solution qui, comme je l'ai dit, dépendra des Congolais et des Africains.

J'en viens maintenant à la suite de l'action avant de revenir à un certain nombre de points précis.

Je voudrais commencer par quelques considérations liminaires. La Belgique est neutre et elle entend le rester. Le maintien de notre influence diplomatique est évidemment à ce prix. La Belgique ne peut agir seule et elle n'entend pas le faire.

M. Lefevre a dit que, d'après ses informations, je n'avais pas eu de contact avec la Communauté européenne. Je n'arrête pas, Monsieur Lefevre, de soumettre cette question africaine au Conseil "Affaires générales" - je l'ai notamment fait le lundi qui a précédé mon départ. Nous avons d'ailleurs préparé une note qui a été discutée et avalisée, sans débat, suite à mon intervention et à une introduction que j'ai faite sur le dossier. J'ai été suivi en cela par M. Ajello. Notre analyse était parfaitement concomitante. Suite à cela, le Conseil a d'ailleurs décidé de me faire accompagner par M. Ajello.

A l'occasion de ma visite, j'ai pu rencontrer M. Védrine, M. Robin Cook, M. Gama. Je dois dire, monsieur Derycke, que la conversation que j'ai eue avec M. Gama et les sollicitations que je lui ai exprimées ont indiscutablement eu un effet réel, comme vous le supposiez, sur l'attitude de l'Angola dans la franchise de notre dialogue.

J'ai eu l'occasion de parler pendant plus de trois heures avec le ministre des Affaires étrangères M. Miranda. Nous avons abordé franchement tous les problèmes, suite notamment à l'intercession du ministre des Affaires étrangères, M. Gama. Je n'arrête pas de mobiliser la Communauté européenne au sujet de l'Afrique, en particulier de l'Afrique centrale - je ne suis peut-être pas doué, mais il ne faut pas m'en vouloir - tout comme elle se mobilise pour les Balkans, le Kosovo ou ailleurs. L'enjeu en vies humaines, en drames humains, y est aussi important et digne d'intérêt.

Nous sommes face à un problème réel: nous ne réussissons pas à mobiliser tous les pays sur le sujet. Un certain nombre de pays s'y intéressent: la France, la Grande-Bretagne, l'Italie, la Hollande - un des pays les plus ouverts sur le sujet - et la Belgique.

J'ai rencontré, à Stockholm, Mme Lindt et, plus tard, M. Kofi Annan à qui j'ai rendu compte de l'ensemble de ma mission. J'aurais évidemment souhaité que la Communauté européenne s'engage à fond dans la démarche. Je dois bien

constater que ce n'est pas possible à ce stade-ci! Nous avons parlé de coopération. Pour les FED 7 et 8, des heures m'ont été nécessaires pour aboutir à une petite modification qui permettrait de financer, sur ces fonds, des programmes à condition qu'ils visent à concrétiser une partie des accords de Lusaka! Nous avons obtenu un changement dans le texte contre l'avis de la Commission!

Je ne peux pas faire le travail à la place des autres! Une mobilisation internationale est en train de se faire jour aujourd'hui! Nous avons un groupe de contact qui se réunit très régulièrement entre les Etats-Unis, la Grande-Bretagne, la France et la Belgique. La prochaine réunion se tiendra le 5 ou le 6. Il est informé avant de toutes les initiatives que nous prenons.

Le succès de cette action diplomatique dépendra largement de notre capacité à sensibiliser nos partenaires, l'Union européenne - comme nous l'avons fait déjà à l'occasion de plusieurs conseils -, l'ONU et la communauté internationale. Cela doit rester notre ligne de direction.

Concrètement, j'envisage, à court terme, les initiatives suivantes.

Nous voulons maintenir et, là où il y a lieu, renforcer notre assistance humanitaire et celle de l'Union conformément aux conclusions du CAG de lundi dont le texte voté est disponible. Je verrai incessamment, dans le courant de cette semaine ou de la semaine prochaine, le secrétaire général du conseil et haut représentant, Xavier Solana.

J'ai demandé à notre représentant spécial pour les questions humanitaires, M. Moreels, dans le cadre de la mission générale qui lui a été confiée, d'évaluer dans un premier stade au Congo, au Rwanda, au Burundi, les possibilités et les conditions pour une action de réhabilitation des infrastructures économiques, administratives, sociales et judiciaires. En clair, j'ai demandé à M. Moreels de faire un relevé exhaustif des besoins dans ces trois pays sur cinq axes.

1. La remise en état des cours et tribunaux. (La justice).
2. L'administration territoriale.
3. Les infrastructures. Il suffit de se rendre à Kinshasa pour se rendre compte que la situation n'est pas évidente.
4. La santé.
5. L'éducation.

Je pense, monsieur Eyskens, que ce dernier volet est important, mais qu'il se heurte à une divergence philosophique. En effet, qui dit bourses d'études, stages, etc., dit courir le risque de vider ces pays de leur substance intellectuelle. J'ai d'ailleurs fait des propositions en ce sens, notamment en revoyant l'octroi des bourses d'études aux étudiants. Ceux-ci pourraient en bénéficier à la condition de retourner par la suite dans leur pays pendant x années. Dans le cas contraire, ils devraient restituer les montants reçus aux organismes de coopération en place dans leur pays. Nous développons ce projet pour que cet investissement ne soit pas accordé à fonds perdu pour le pays. Si des personnes trouvent chez nous la formation nécessaire et ne rentrent pas au pays, celui-ci se vide progressivement de sa substance. Ce n'est pas ce que nous voulons non plus. Mais j'ai fait des propositions pour rencontrer ce problème.

Par ailleurs, nous avons porté notre attention sur l'assistance à prêter à toute initiative utile en vue du démarrage du dialogue intercongolais, dans le cadre de la facilitation à Libreville ou ailleurs. Le rôle que nous jouons en ce moment est très important car, en permanence, selon l'expression qui m'est propre, "nous faisons tourner les assiettes" en restant en contact avec toutes les personnes de l'opposition qui souhaitent avoir un contact avec nous, qu'il s'agisse de rebelles ou de l'opposition non armée. Je n'ai d'ailleurs pas encore eu le temps de faire le tour de toute l'opposition non armée, mais nous essayons de plaider pour qu'ils profitent de l'ouverture même relativement peu précise qui a été faite pour conserver un minimum de sérénité et ne pas casser immédiatement l'ouverture. Donc, nous sommes constamment en pourparlers.

Nous informons les milieux congolais de la diaspora, à Bruxelles notamment, sur l'exigence d'un dialogue et nous essayons de les sensibiliser, dans la mesure du possible, à la nécessité de faire preuve de l'ouverture nécessaire. J'ai donc déjà pu établir un certain nombre de contacts à cet effet. Ils seront poursuivis de manière systématique. Nous appuyons les initiatives, dont celle de l'Afrique du Sud en vue d'une réunion des signataires de l'accord de Lusaka et dans ce contexte des parties extérieures et nous soutenons toute action de nature à renforcer le rôle des Nations unies et du secrétaire général. Je me suis entretenu ce matin même avec mon collègue tunisien, dont le pays assumera en février la présidence du Conseil de sécurité.

J'ai répondu aux problèmes PTB, PvdA. Je suis effectivement au courant de la naissance d'une action paraissant déstabilisante. Mais je ne peux accuser sans savoir et ne je ne peux rien dire d'autre. Jusqu'ici, nous avons toujours œuvré en parfaite symbiose avec la France, la Grande-Bretagne, les Etats-Unis. Nous les avons informés de tout. La France a sa propre politique et on sait qu'un contentieux l'opposant au Rwanda, n'est toujours pas résorbé. Nous essayons d'y remédier mais en vain.

Le Rwanda a dernièrement fait le geste de réouvrir son ambassade à Paris. Des espérances étaient nées de cette réouverture et les Français ne s'attendaient pas à Yaoundé à un discours aussi dur. Pour l'instant, ils sont encore sous le choc. Donc, nous mettons tout en œuvre afin de rapprocher les deux parties.

On a parlé du discours de Joseph Kabila. Selon moi, celui-ci aurait pu être plus ouvert, plus précis sur le plan politique. Mais il constitue un compromis des différentes tendances qui existent au Congo.

Cela étant, par rapport à la situation antérieure, je crois sincèrement pouvoir dire qu'il y a une réouverture sur le plan économique. En effet, certaines décisions sont radicalement différentes de celles que j'ai dénoncées voici un an et demi aux Nations unies, ce qui m'avait valu, à l'époque, certaines difficultés avec le président Kabila.

En matière de coopération au développement, il n'y a pas de malentendu possible. La mission de M. Moreels est une mission technique d'anticipation, de construction de dossiers, lesquels seront présentés au secrétaire d'Etat à la Coopération qui a autorité pour juger de la suite à y apporter. Je souhaiterais que l'on ne voie pas malice où il n'y a pas lieu. On a désigné M. Moreels à ce poste afin que quelqu'un puisse en permanence effectuer un relevé des besoins sur la zone en question et monter des projets. Il s'agit en fait de procéder à un relevé exhaustif des besoins sur les cinq axes que j'ai cités. Ce relevé représenterait, en quelque sorte, une situation idéale: on aurait ainsi à disposition un programme de reconstruction de l'Etat de droit et de l'Etat classique dans un pays donné, au cas où, par exemple, une autorité légitimée sortirait du dialogue intercongolais. Soyons réaliste, ma conviction est que, quelle que soit la personne au pouvoir au Congo, même après un processus de légitimation, voire après le dialogue intercongolais, elle se trouvera confrontée, après quelques mois, à une certaine impatience populaire: elle n'aura en

effet pas eu le temps de laisser se concrétiser les effets bénéfiques du nouveau pouvoir, quel qu'il soit. L'impatience risque de se doubler d'une incompréhension, voire d'une déception, ce qui nous ramènerait au point de départ.

La contribution que nous pouvons apporter en la matière se situe donc essentiellement dans la mise en œuvre d'un programme susceptible de justifier, à un moment donné, une collecte de fonds, ainsi qu'une mobilisation de la Banque mondiale, du Fonds monétaire international, de la Communauté européenne et de donateurs éventuels pour offrir à un gouvernement ou à un pouvoir légitimé à la suite du dialogue intercongolais, les voies et moyens d'une nouvelle culture citoyenne au Congo. Sinon, la désillusion et la déception risquent d'être au rendez-vous.

C'est donc un travail technique que l'on a confié à M. Moreels, lequel connaît bien le terrain - je pense aux ONG et aux différents acteurs. Il pourra nous aider en la matière.

J'en viens aux questions de Mme Drion.

En ce qui concerne Lusaka, j'ai déjà apporté des précisions.

Pour le reste, je n'ai cessé de parler de "réconciliation entre Congolais". J'ai toujours dit que mes interlocuteurs officiels aujourd'hui, à Kinshasa, étaient nécessairement M. Kabila et les membres du gouvernement congolais. Je me suis constamment montré prudent et je n'ai jamais caché que le problème concernant M. Kabila était la légitimité.

Je l'ai dit tout à l'heure, personne n'a la légitimité aujourd'hui. Je dois nécessairement parler avec quelqu'un. Dans mon esprit, cela doit conduire au dialogue intercongolais. Si on veut éviter la tentation de l'impatience aussi bien chez les rebelles que dans l'opposition non armée, ou qu'au niveau de la société civile, ce dialogue intercongolais devrait démarrer assez rapidement.

01.08 Claudine Drion (ECOLO-AGALEV): Monsieur le ministre, ce qui m'a étonné, c'est la rapidité avec laquelle, j'ai vu cela dans la presse, vous avez donné l'impression de cautionner...

01.09 Louis Michel, ministre: Ecoutez, ce n'est pas l'avis des autorités congolaises. Le problème, c'était la légitimité et selon moi, il faut des signes d'ouverture très rapides. J'ai parlé de Masire et la facilitation, de la libéralisation des prisonniers politiques et de l'autorisation des partis politiques.

C'est difficile d'aller plus loin. Je n'ai rien dit de plus ni de moins.

Sachez, M. Lefevre, que je suis en contact permanent avec Washington et Paris, ce qui ne veut pas dire que j'y ai une grande influence...

01.10 Jacques Lefevre (PSC): En ce qui concerne Omar Bongo, ils sont d'accord à Kinshasa?

01.11 Louis Michel, ministre: On me prête un pouvoir que je n'ai pas eu. Je n'ai jamais suggéré le président Bongo. On m'a demandé de vérifier comment réagissaient les différentes parties par rapport au président Bongo. Toutes étaient assez positives sauf une qui était plus réticente. J'ai fait un travail de facteur. Il pourrait convenir, cela a été bien accueilli sauf dans un cas que je ne nommerai pas.

D'autre part, je voudrais vous préciser que mon entretien avec Joseph Kabila a duré une demi-heure et non pas quinze minutes.

Mijnheer Willems, er blijft natuurlijk een probleem bestaan, met name de Verenigde Naties-troepen. Daarvoor moeten wij wachten. Het is mijn overtuiging dat het onmogelijk is om in dergelijk proces te stappen zolang er geen beweging komt tussen de partijen. Als men bijvoorbeeld ziet dat de soldaten zich zouden terugtrekken, dat er een opening komt, dat er ruimte komt op het terrein, dan zal het misschien mogelijk zijn VN-soldaten te sturen. Die voorwaarden zijn volgens mij op dit ogenblik nog niet ingevuld. Men moet wachten. Hier blijft wel een zeer belangrijk vraagteken overeind.

Pour ce qui concerne l'Angola, j'ai vraiment le sentiment - mais peut-être ai-je été abusé - que ce pays est désireux d'arriver à une solution pacifique du conflit et d'avoir de bonnes raisons de se retirer. J'en ai déjà exposé les raisons d'ailleurs. Il faut en effet savoir que dès avant le décès de Laurent-Désiré Kabila, les Angolais avaient tenté une approche de retrait et essayaient de convaincre le président de s'ouvrir au dialogue. Il existait donc une dynamique allant dans ce sens-là avant le meurtre du président Kabila.

Quant au Zimbabwe, je vous ai exposé ce que je ressens. Je pense que le Zimbabwe n'a pas tout à fait le même agenda que l'Angola, mais je pense qu'il retirera ses troupes si l'Angola quitte le Congo.

Pour ce qui concerne le Rwanda, j'ai parlé avec le président Kagamé des suspicions d'aucuns à l'égard de ses éventuelles visées territoriales. Il s'en défend bec et ongles. Nous avons eu une longue conversation. Et je pense que nous bénéficions de la confiance du Rwanda. Et je n'ai pas l'intention de trahir cette confiance car cela peut aussi jouer un rôle à ce niveau-là. La position de confiance dont bénéficiait la Belgique dans le chef du président Bujoja en particulier, lorsqu'elle a participé aux accords d'Arusha en ce qui concerne le conflit burundais, a été largement mise à profit par le président Mandela, qui nous en sait d'ailleurs gré. Il faut bien qu'à un moment donné, certains puissent agir, même de manière douce, pour supprimer les dernières réticences.

Vous m'interrogez sur M. Masire. Pour moi, c'est un homme qui conviendrait très bien comme facilitateur. Le processus sera sans doute plus aisé s'il y a une co-facilitation. De nombreuses possibilités ont été évoquées; mais je trouve superflu de faire des pronostics à ce sujet. L'important, c'est que la procédure de facilitation démarre dans un délai relativement rapproché.

L'on me demande aussi si j'ai une idée de ceux qui se trouvaient derrière le meurtre de Laurent-Désiré Kabila. (*Le ministre lève la main droite*). Je jure que je n'y suis pour rien.

Et comment voulez-vous que je réponde à cette question. Je n'en sais rien.
Il paraît qu'une commission a été mise sur pied pour faire la clarté sur cette affaire. Nous attendrons les résultats de la commission.

On m'a interrogé sur Lusaka. Il était prévu que je me rende à Lusaka. Malheureusement, si j'y avais été, je n'aurais pas pu rencontrer le président Bongo et M. Annan. Vous n'imaginez pas le marathon que j'ai vécu.

U hebt twijfels omtrent de Verenigde Staten en Frankrijk. Ik kan dit beamen. Ik geef ook toe dat wij op politiek vlak onze ruimte moeten verbreden. Wij moeten inspanningen blijven leveren om op Europees vlak de mensen bewust te maken van die problematiek.

Wat uw voorstel betreft van een embargo voor kleine wapens en wapens kan ik u zeggen dat wij systematisch de nadruk leggen op dat aspect.

Je pense avoir ainsi répondu de manière complète aux questions. Je vous donne une dernière information: il est probable que Joseph Kabila sera reçu par les autorités belges samedi prochain.

Le **président**: Je vous remercie, monsieur le vice-premier ministre, de nous avoir répondu de façon aussi détaillée.

01.12 Mark Eyskens (CVP): Mijnheer de voorzitter, ik dank de minister voor zijn omstandig antwoord. Mijnheer de minister, met veel genoegen heb ik aan het eind van uw interventie vernomen dat, zoals ik zo-even gesuggereerd had, de contacten met de nieuwe president ertoe leiden dat hij naar alle waarschijnlijkheid België heel binnenkort zal aandoen. Dan kan gebruik worden gemaakt van het zogenaamde window of opportunity. Ik meen dat dit een heel belangrijk moment kan worden, ook voor de Belgische diplomatie.

01.13 Francis Van den Eynde (VLAAMS BLOK): Mijnheer de minister, ik heb drie bijkomende opmerkingen. Eerst en vooral heb ik de minister van Buitenlandse Zaken horen bevestigen dat de heer Martens en zijn PvdA ginds een subversieve rol spelen. Ik wil er de aandacht van de minister en de Kamer op vestigen dat dit hoogstwaarschijnlijk gebeurt op kosten van de Belgische belastingbetaler. De PvdA beschikt namelijk over twee NGO's met projecten in Congo en dus met de nodige subsidies. Ik merk dit alleen terloops even op.

Ten tweede, mijnheer de minister van Buitenlandse Zaken, u zegt dat niemand anders in Congo gelegitimeerd was en dat u het gesprek dus wel moest voeren. Dat is niet onwaar. U vergeet echter dat het feit dat u deze mensen als gesprekspartner kiest hen legitimeert, al was het maar in de internationale opinie. De ontvangst van de heer Kabila junior op zaterdag zal sowieso het legitimeren van deze nieuwe vorm van erfelijke monarchie betekenen.

Ten derde, u hebt hier eens te meer de benoeming van de heer Moreels verdedigd als iemand die ter plekke kan zijn en de dossiers kent. Het spijt mij, ik heb in Vlaanderen – en niet alleen in mijn partij – heel vaak een andere opinie horen uiten over de heer Moreels. Ik druk mij nog eufemistisch uit als ik zeg dat ik de heer Moreels een vrij labiele persoonlijkheid heb horen noemen. Zijn persconferentie toen hij zijn vroegere partij vaarwel zei, sprak ter zake boekdelen. Ik zie hem nog in de kapel zitten van het hospitaal dat toevallig recht tegenover mijn deur gevestigd is. Uiteraard zag ik dat op televisie en in de krant, niet in werkelijkheid. Zijn rol in Afrika kan naar mijn mening echt niet efficiënt zijn. Misschien kan dit echter binnen een paar jaar voor een bepaalde

regeringspartij in Vlaanderen een en ander opbrengen op electoraal vlak.

01.14 Jef Valkeniers (VLD): Mijnheer de voorzitter, ik dank de minister voor zijn omstandig en eerlijk antwoord. Ik had wel graag iets meer vernomen over zijn gesprek met president Mbeki. Ik heb ook uitgeweid over het fameuze Marshall-plan van Mbeki. Mijnheer de minister, is dat ter sprake gekomen? Tracht men uw eigen plan in dezelfde richting overeen te laten stemmen met dat van Mbeki en de presidenten van Nigeria en Algerije?

01.15 Louis Michel, ministre: Monsieur le président, le plan du président Mbeki et de son collègue algérien est de la même nature que le nôtre, si ce n'est qu'il s'adresse à une zone plus large. Pour ce qui nous concerne, j'ai chargé M. Moreels de travailler sur le Rwanda, le Burundi et le Congo, pour des raisons évidentes: cela pourra peut-être servir ailleurs. Même si notre plan était exécuté, il est impensable qu'il le soit uniquement avec des moyens financiers belges. Il faut nécessairement mobiliser la communauté internationale, la Banque mondiale, le Fonds monétaire, l'Europe.

Het is eigenlijk de bedoeling om een plan klaar te hebben dat een perspectief biedt. Trouwens, in mijn algemene nota had ik daar al over gesproken. Het gaat om een plan voor in vredetijd en niet om vrede te bewerkstelligen. De aanpak lijkt tweemaal dezelfde. Natuurlijk zullen wij met president Mbeki in contact blijven, zoals werd besloten.

01.16 Ferdie Willems (VU&ID): Mijnheer de minister, op mijn beurt bedank ik u voor uw zeer uitvoerig antwoord, waarvan ik heel wat heb opgestoken.

Enkele opmerkingen. U hebt al mijn achttien vragen beantwoord en dat is al een prestatie. Ten eerste, het standpunt van de PvdA krijgt naar mijn smaak veel te veel aandacht. Dat is een kleine, minuscule groep en daar wordt veel te veel over gepraat. Ten tweede, terecht stelt u dat er in Congo op het moment eigenlijk geen staat is, en dat niemand enige legitimiteit heeft. Om die reden heb ik de vraag die ook bij ons leefde of uw bezoek geen legitimatie van een regime is, uitdrukkelijk niet willen stellen. Ik zal ze evenmin te berde brengen wanneer de heer Kabila hierheen komt. De vraag blijft met wie men in godsnaam moet praten als men in Congo een initiatief wil nemen.

Ik ben nogal onaangenaam getroffen door de wijze waarop de heer Moreels hier wordt aangepakt. Ik neem zijn verdediging hier niet op mij, maar men refereert hier aan een interview in Humo. Ik heb dat ook gelezen en ik heb hem toen trouwens ook een brief geschreven. Ik vind het pijnlijk om hier erop in te spelen wanneer personen een moeilijk moment doormaken. Betekent dat nu dat ik de activiteiten van Moreels als staatssecretaris destijds steun? Ik heb daar heel wat kritiek op. Toch kan ik getuigen - als schepen van ontwikkelingssamenwerking heb ik hem destijds tweemaal gehoord - dat hij een visie uitdroeg, die niet altijd de mijne was, en een ideaal verdedigde. Hij is misschien de illustratie ervan dat mensen met een ideaal die zelfs hun leven hebben gewaagd op het terrein, niet altijd succesvol zijn wanneer het op de praktische uitwerking van de idealen aankomt, zoals zij zelf zouden willen. In ieder geval, zijn ideaal en zijn kennis van het terrein lijken mij een goed motief om hem in dienst te nemen. Ik steun die beslissing wel niet, maar ik heb er begrip voor.

Ik ben het niet eens met uw stellingen in verband met Angola, maar dat had u misschien verwacht. Ik zal daarover trouwens nog interpellieren. Het is waar dat iemand voor stabiliteit in de regio moet zorgen en dat Angola dat doet. Ik formuleer in dat verband twee opmerkingen. Het is u niet onbekend dat in de Angolese burgeroorlog Unita werd gesteund door de vorige republikeinse administratie van de Verenigde Staten. Nu Bush aan de macht komt en de republikeinen weer aan de macht zijn, vreest men dat de Verenigde Staten zich weer in dat conflict zouden kunnen mengen. Naar verluidt zou dat de reden zijn waarom Angola zich wil terugtrekken.

Mijnheer de minister, ik kan uw analyse als zou Angola vooral politieke bedoelingen nastreven, niet bijtreden. Ik denk dat Angola ook economische en militaire doelstellingen beoogt, namelijk de uitschakeling van de politieke opponent Unita, die ik overigens niet steun, door die militair in de tang te nemen. Het volstaat een landkaart van Afrika te nemen om dat te begrijpen.

Ik ben het wel eens met uw oordeel over Rwanda. Een terugtrekking van die troepen uit Congo ligt inderdaad het moeilijkst. U hebt terecht aangestipt dat de genocide hen zwaar op de maag ligt. Ik heb ook de geruchten gehoord dat aan de lijsten van gezochte personen geen gevolg zou zijn gegeven. Ik spreek overigens uit mijn persoonlijke ervaring. Mijn stad huisvest een dertigtal Rwandese families, die zich zeer goed integreren, en ik ken

die mensen vrij goed. Welnu, dat is inderdaad een pijnpunt.

Het gaat hem niet zozeer over militaire aangelegenheden. Zij zijn in het diepst van zichzelf getroffen omdat er niets gebeurt met diegenen die misdaden hebben gepleegd. Ik beaam dat dit een pijnpunt is dat moet worden weggewerkt, wil men in Rwanda enige opening krijgen.

Ik volg u in uw bewering dat wij niet de sleutel hebben die tot de oplossing kan leiden. Ondanks al uw inspanningen moeten wij bescheiden blijven en beseffen dat wij als klein land geen oplossing kunnen forceren. Ik heb begrepen dat ook u een gevoel van machteloosheid ervaart als u ziet hoe wij internationaal allemaal een ander liedje zingen.

Mijnheer de minister, tot zover een appreciatie over wat u doet en wat u probeert te doen.

01.17 Jacques Lefevre (PSC): Monsieur le président, je remercie le vice-premier ministre de ses explications. Il était fort utile, monsieur le ministre, que nous puissions avoir ce dialogue. Je sais que vous avez pris la parole au Sénat avant de partir, mais que vous n'avez pas eu le temps de venir à la Chambre. J'aurais préféré que ce débat ait lieu à la Chambre, mais vous n'y êtes pour rien.

Je précise aussi – et je regrette qu'il ne soit plus parmi nous – que je pense l'inverse de ce qu'a dit M. Van den Eynde, et ce sur tous les sujets.

Moties Motions

Tot besluit van deze bespreking werden volgende moties ingediend.

En conclusion de cette discussion les motions suivantes ont été déposées.

Een motie van aanbeveling werd ingediend door de heren Mark Eyskens, Jacques Lefevre, Karel Pinxten en Ferdy Willems en luidt als volgt:

“De Kamer,
gehoord de interpellaties van de heren Mark Eyskens, Francis Van den Eynde, Jacques Lefevre, Ferdy Willems en Jef Valkeniers
en het antwoord van de vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken,
beveelt de regering aan
- een gedurfd diplomatiek initiatief te nemen om het akkoord van Lusaka terug leven in te blazen door de nieuwe Congolese president J. Kabila uit te nodigen voor overleg naar België;

- bijkomende initiatieven te nemen in het kader van de ontwikkelingssamenwerking om de ergste noden van de bevolking te ledigen;
- de Belgische studie- en stagebeurzen voor Congolezen te verdubbelen.”

Une motion de recommandation a été déposée par MM. Mark Eyskens, Jacques Lefevre, Karel Pinxten et Ferdy Willems et est libellée comme suit:

“La Chambre,
ayant entendu les interpellations de MM. Mark Eyskens, Francis Van den Eynde, Jacques Lefevre, Ferdy Willems et Jef Valkeniers
et la réponse du vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères,
recommande au gouvernement,
- de prendre une initiative diplomatique audacieuse tendant à insuffler une nouvelle vie aux accords de Lusaka en invitant M. J. Kabila à venir participer à une concertation en Belgique;
- de prendre des initiatives complémentaires dans le cadre de la coopération au développement pour rencontrer les besoins les plus urgents de la population;
- de doubler le nombre des bourses d'études et de stage destinées aux Congolais.”

Een motie van aanbeveling werd ingediend door de heren Guido Tastenhoye en Francis Van den Eynde en luidt als volgt:

“De Kamer,
gehoord de interpellaties van de heren Mark Eyskens, Francis Van den Eynde, Jacques Lefevre, Ferdy Willems en Jef Valkeniers
en het antwoord van de vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken,
- verzoekt de regering niet langer te proberen een aanwezigheidspolitik in Centraal-Afrika op te bouwen;
- dringt aan opdat de regering zich wat hulp aan deze regio betreft voortaan tot humanitaire ontwikkelingssamenwerking zou beperken.”

Une motion de recommandation a été déposée par MM. Guido Tastenhoye et Francis Van den Eynde et est libellée comme suit:

“La Chambre,
ayant entendu les interpellations de M. Mark Eyskens, Francis Van den Eynde, Jacques Lefevre, Ferdy Willems et Jef Valkeniers
et la réponse du vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères,
- demande au gouvernement de mettre un terme à la politique de présence belge en Afrique centrale;
- insiste pour que le gouvernement limite son aide à cette région à la coopération au développement

humanitaire."

Een eenvoudige motie werd ingediend door de heren Georges Clerfayt, Jacques Simonet, Jef Valkeniers, Dirk Van der Maelen en mevrouw Claudine Drion.

Une motion pure et simple a été déposée par MM. Georges Clerfayt, Jacques Simonet, Jef Valkeniers, Dirk Van der Maelen et Mme Claudine Drion.

Over de moties zal later worden gestemd.
Le vote sur les motions aura lieu ultérieurement.

01.18 **Ferdie Willems** (VU&ID): Mijnheer de voorzitter, de eenvoudige motie is pas ingediend nadat de motie van de heer Van den Eynde werd ingediend? Maak ik me illusies als ik denk dat de motie die ik samen met de CVP heb ondertekend, niet zou zijn gecounterd indien het Vlaams Blok geen motie had ingediend? Klopt dit? (*Neen*)

Ik vind dit spijtig.

De bespreking is gesloten.
La discussion est close.

De openbare commissievergadering wordt gesloten om 16.57 uur.
La réunion publique de commission est levée à 16.57 heures.

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

BEKNOPT VERSLAG

COMPTE RENDU ANALYTIQUE

COMMISSIE VOOR DE BUITENLANDSE
BETREKKINGEN

COMMISSION DES RELATIONS EXTÉRIEURES

woensdag

mercredi

31-01-2001

31-01-2001

14:30 uur

14:30 heures

INHOUD

Samengevoegde interpellaties en mondelinge vragen van 1

- de heer Mark Eyskens tot de vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over "de dood van Kabila en de gevolgen voor het vredesproces in Centraal-Afrika" (nr. 648)

- de heer Francis Van den Eynde tot de vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over "de aanwezigheid van de minister op de begrafenis van Laurent-Désiré Kabila" (nr. 654)

- mevrouw Claudine Drion aan de vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over "zijn reis naar Congo ter gelegenheid van de begrafenis van president Kabila" (nr. 3320)

- de heer Daniel Féret aan de vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over "het buitenlands beleid van België in Congo" (nr. 3328)

- de heer Jacques Lefevre tot de vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over "diens aanwezigheid op de uitvaart van president Laurent-Désiré Kabila" (nr. 666)

- de heer Ferdy Willems tot de vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over "de recente gebeurtenissen in Congo" (nr. 669)

- de heer Jef Valkeniers tot de vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over "de dood van president Kabila en de gevolgen ervan voor Centraal-Afrika" (nr. 674)

Sprekers: Mark Eyskens, Francis Van den Eynde, Claudine Drion, Jacques Lefevre, Ferdy Willems, Jef Valkeniers, Louis Michel, vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken

Moties

Sprekers: Ferdy Willems

17

SOMMAIRE

Interpellations et questions orales jointes de 1

- M. Mark Eyskens au vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères sur "la mort de M. Kabila et les conséquences de celle-ci sur le processus de paix en Afrique centrale" (n° 648)

- M. Francis Van den Eynde au vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères sur "sa présence aux obsèques de M. Laurent-Désiré Kabila" (n° 654)

- Mme Claudine Drion au vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères sur "son voyage au Congo à l'occasion de l'enterrement du président Kabila" (n° 3320)

- M. Daniel Féret au vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères sur "la politique étrangère de la Belgique au Congo" (n° 3328)

- M. Jacques Lefevre au vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères sur "sa présence aux funérailles du président Laurent-Désiré Kabila" (n° 666)

- M. Ferdy Willems au vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères sur "les événements qui viennent de se produire au Congo" (n° 669)

- M. Jef Valkeniers au vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères sur "la mort du président Kabila et les conséquences de celle-ci pour l'Afrique centrale" (n° 674)

Orateurs: Mark Eyskens, Francis Van den Eynde, Claudine Drion, Jacques Lefevre, Ferdy Willems, Jef Valkeniers, Louis Michel, vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères

Motions

Orateurs: Ferdy Willems

17

COMMISSIE VOOR DE BUITENLANDSE BETREKKINGEN

van

WOENSDAG 31 JANUARI 2001

14:30 uur

COMMISSION DES RELATIONS EXTÉRIEURES

du

MERCREDI 31 JANVIER 2001

14:30 heures

De vergadering wordt geopend om 14.40 uur door de heer Erik Derycke, voorzitter.

La séance est ouverte à 14.40 heures par M. Erik Derycke, président.

01 Samengevoegde interpellaties en mondelinge vragen van

- de heer Mark Eyskens tot de vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over "de dood van Kabila en de gevolgen voor het vredesproces in Centraal-Afrika" (nr. 648)
- de heer Francis Van den Eynde tot de vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over "de aanwezigheid van de minister op de begrafenis van Laurent-Désiré Kabila" (nr. 654)
- mevrouw Claudine Drion aan de vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over "zijn reis naar Congo ter gelegenheid van de begrafenis van president Kabila" (nr. 3320)
- de heer Daniel Féret aan de vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over "het buitenlands beleid van België in Congo" (nr. 3328)
- de heer Jacques Lefevre tot de vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over "diens aanwezigheid op de uitvaart van president Laurent-Désiré Kabila" (nr. 666)
- de heer Ferdy Willems tot de vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over "de recente gebeurtenissen in Congo" (nr. 669)
- de heer Jef Valkeniers tot de vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken over "de dood van president Kabila en de gevolgen ervan voor Centraal-Afrika" (nr. 674)

01.01 **Mark Eyskens** (CVP): Minister Michel heeft een aantal drukke weken achter de rug. Hij heeft de begrafenis van president Kabila bijgewoond. Dat is een opvallende daad omdat het Kabila-regime bijzonder slecht scoort op het vlak van het respect voor de mensenrechten. Het was zelfs een riskante

01 Interpellations et questions orales jointes de

- M. Mark Eyskens au vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères sur "la mort de M. Kabila et les conséquences de celle-ci sur le processus de paix en Afrique centrale" (n° 648)
- M. Francis Van den Eynde au vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères sur "sa présence aux obsèques de M. Laurent-Désiré Kabila" (n° 654)
- Mme Claudine Drion au vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères sur "son voyage au Congo à l'occasion de l'enterrement du président Kabila" (n° 3320)
- M. Daniel Féret au vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères sur "la politique étrangère de la Belgique au Congo" (n° 3328)
- M. Jacques Lefevre au vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères sur "sa présence aux funérailles du président Laurent-Désiré Kabila" (n° 666)
- M. Ferdy Willems au vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères sur "les événements qui viennent de se produire au Congo" (n° 669)
- M. Jef Valkeniers au vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères sur "la mort du président Kabila et les conséquences de celle-ci pour l'Afrique centrale" (n° 674)

01.01 **Mark Eyskens** (CVP): Ces dernières semaines, l'agenda de M. Michel a été bien chargé. Sa présence aux obsèques du président Kabila a de quoi surprendre, puisque le régime de ce dernier avait très mauvaise réputation en ce qui concerne les droits de l'homme. En outre, le voyage a été

reis: de Belgische delegatie is ternauwernood aan een beginnende molestatie ontsnapt. Minister Michel heeft zich hier met Belgische flair en nuchterheid vanaf gemaakt.

Wat opviel tijdens de begrafenis, was de sterke antiwesterse, meer zelfs, anti-Belgische, sfeer. Dat is opvallend, omdat we er toch altijd vanuit zijn gegaan dat we in Congo over een groot krediet beschikten.

Wat is de onderliggende oorzaak van die negatieve atmosfeer? Beseffen de Congolezen dat er in ons land de laatste jaren meer en meer aanhangers worden gevonden voor de *out of Africa*-politiek?

Zou het kunnen dat van bepaalde minuscule extreem-ideologisch gekleurde formaties, zoals de PvdA, die zelfs een vertegenwoordiger heeft in Kinshasa, een zekere invloed uitgaat? De heer Kimba vertelde mij dat de PvdA in Katanga een antiwesters en antikapitalistisch discours voert. Is de minister daarvan op de hoogte? Kunnen we daartegen iets ondernemen?

Er zou ook een verband kunnen worden gelegd tussen de moord op Lumumba en de moord op Kabila. Yerodia beweerde overigens dat er sprake is van een westers complot.

Frankrijk is weer bijzonder actief in Afrika. Joseph Kabila is vriendelijk voor België, maar legt liefdesverklaringen af aan Frankrijk. Ligt dat aan het feit dat Frankrijk een permanent lid is van de Veiligheidsraad?

De toespraak van Joseph Kabila was om meerdere redenen belangrijk: ze was gematigd en constructief van toon en pleitte ook voor internationale samenwerking en voor een stopzetting van de monopolies die de Congolese bodemrijksdommen ontginnen.

Wordt hier geen *window of opportunity* geopend, waar we gebruik van moeten maken? De Congolese bevolking is oorlogsmoe. Oeganda en Zimbabwe hebben meer en meer met binnenlandse problemen af te rekenen, zodat ze willicht geneigd zullen zijn zich minder met Congo bezig te houden.

De akkoorden van Lusaka spreken niet alleen van een *peace keeping force*, maar ook van *peace enforcement force*. Ook hier liggen mogelijkheden open.

Is het in het licht van al die overwegingen geen tijd voor ons land om actief diplomatieke stappen te

périlleux, la délégation belge échappant de peu à un début d'échauffourée. Le ministre Michel s'en est tiré grâce à son flair et son sang-froid bien belges.

Les funérailles se sont déroulées dans une atmosphère anti-occidentale, voire anti-belge assez prononcée. Le fait est important car nous avons toujours imaginé bénéficier d'un large crédit au Congo.

Quelle est la cause de cette hostilité? Les Congolais ne comprennent-ils pas que, ces dernières années, la politique du "out of Africa" séduit de plus en plus de personnes?

Est-il possible que certains groupuscules extrémistes comme le PTB, qui dispose même d'un représentant à Kinshasa, exercent une influence? M. Kimba m'a dit que le PTB diffuse au Katanga un discours anti-occidental et anti-capitaliste. Le ministre est-il au courant? Pouvons-nous réagir?

Un lien pourrait également être établi entre les assassinats de Lumumba et de Kabila. Gerodia a d'ailleurs évoqué l'hypothèse d'un complot occidental.

La France est particulièrement active en Afrique. Si Joseph Kabila adopte un discours amical à l'adresse de la Belgique, ce sont des déclarations d'amour qu'il fait à la France. Serait-ce parce que la France est membre permanent du Conseil de Sécurité?

Le discours de Joseph Kabila était important pour diverses raisons : il était modéré et constructif. Joseph Kabila a plaidé pour une intensification de la collaboration internationale et pour la suppression du monopole des entreprises qui exploitent les ressources naturelles du Congo.

N'y a-t-il pas là une opportunité à saisir? La population congolaise est lassée des guerres. L'Uganda et le Zimbabwe sont confrontés à des problèmes intérieurs de plus en plus importants et n'auront peut-être plus autant envie de s'occuper du Congo.

Dans les accords de Lusaka, il est question d'une "peace keeping force", mais également d'une "peace enforcement force". Ceci offre également certaines perspectives.

A la lumière de toutes ces considérations, n'est-il pas temps pour notre pays de prendre des

ondernemen?

President Bush heeft Joseph Kabila al uitgenodigd voor een "gebedsontbijt". Misschien kan minister Michel Kabila op een "croissant-ontbijt" uitnodigen, zonder daarom in Brussel een Lusaka-bis te willen organiseren.

Wat zijn onze relaties met Frankrijk wat Congo betreft? Is er overleg binnen de Europese Unie? We moeten ook rekening houden met de VS. Kunnen we wellicht rekenen op hun hernieuwde belangstelling?

Kunnen we inzake ontwikkelingssamenwerking actie ondernemen voor de Congolese bevolking? Waarom verdubbelt België niet het aantal studie- en stagebeurzen voor Congolese studenten? Congo heeft nood aan een universitaire elite en de aanwezigheid van Congolese studenten in België smeedt ook banden.

Joseph Kabila is een labiele president. We moeten trachten hem te stabiliseren. Zoniet dreigt hij snel van de troon te worden gestoten en plaats te moeten maken voor een militaire dictator.

01.02 Francis Van den Eynde (VLAAMS BLOK): Ik vraag mij af of de heer Eyskens naïef wil doen. Voor de tweede keer al ergert hij zich aan de aanwezigheid in Congo van Ludo Martens, de kleine roerganger van de PvdA. Dat is toch niet nieuw. De heer Tastenhoye stelde daar vorig jaar al een vraag over. Ooit voerde Laurent-Désiré Kabila het woord op een 1 mei-viering van de PvdA op de campus van de Brusselse universiteit.

De dag nadat de minister de dood had aangekondigd van het Congolese staatshoofd, heb ik hem schertsend gesuggereerd om naar de begrafenis te gaan, maar ik had nooit gedacht dat hij dat zou doen. Zou hij ook naar de begrafenis gaan van Pinochet of Haider – die niets gedaan heeft? Ik kan mij ook niet voorstellen dat hij naar de begrafenis van Mobutu zou zijn gegaan.

Minister Michel heeft zich sinds het aantreden van paars-groen geprofileerd als de grote verdediger van de mensenrechten. Maar consequent is hij daarin niet, de reputatie van Kabila kennende.

De ontvangst van de Belgische delegatie in Kinshasa was blijkbaar niet erg hartelijk. Dat geldt zeker voor de Belgische lijfwachten van minister

initiatives diplomatiques concrètes?

Le président Bush a déjà invité Joseph Kabila pour un "déjeuner de prière". Le ministre Michel pourrait peut-être inviter Joseph Kabila à un "déjeuner-croissants", sans pour autant vouloir organiser à Bruxelles une conférence "Lusaka-bis"?

Quelles relations entretenons-nous avec la France en ce qui concerne le Congo ? Une concertation a-t-elle lieu au sein de l'Union européenne ? Nous devons également tenir compte des Etats-Unis. Pourrions-nous compter chez eux sur regain d'intérêt pour le Congo ?

Pourriez-vous, dans le cadre de la coopération au développement, entreprendre des actions en faveur de la population congolaise ? Pourquoi la Belgique ne double-t-elle pas le nombre de bourses d'études et de stages au bénéfice des étudiants congolais ? Le Congo a besoin d'une élite universitaire, et la présence d'étudiants congolais en Belgique contribue aussi à ce que des liens se nouent entre nos deux pays.

Joseph Kabila est un président instable. Nous devons essayer de le stabiliser. Sinon, il risquerait d'être rapidement déposé par un dictateur militaire.

01.02 Francis Van den Eynde (VLAAMS BLOK): Je me demande si M. Eyskens est naïf ou s'il feint de l'être. C'est déjà la deuxième fois qu'il manifeste son irritation au sujet de la présence au Congo de Ludo Martens, le petit dirigeant du PTB. Sa présence dans ce pays ne remonte cependant pas à hier. M. Tastenhoye avait déjà interrogé le ministre à ce propos l'année dernière. Laurent-Désiré Kabila a pris un jour la parole lors d'un 1er mai célébré par le PTB sur le campus de l'université de Bruxelles.

Le lendemain du jour où le ministre a annoncé la mort du chef d'Etat congolais, je lui ai suggéré en plaisantant d'aller à son enterrement, mais je n'aurais jamais cru qu'il le ferait. Se rendrait-il aussi aux funérailles de Pinochet ou de Haider, qui n'a quant à lui rien à se reprocher ? Et je ne crois vraiment pas qu'il aurait assisté aux obsèques de Mobutu.

Depuis l'entrée en fonction du gouvernement arc-en-ciel, M. Michel s'est érigé en ardent défenseur des droits de l'homme. Cela dit, il n'est pas vraiment conséquent dans ses démarches, compte tenu de la réputation de M. Kabila, par exemple.

Il semble que la délégation belge n'ait pas été accueillie très chaleureusement à Kinshasa. Les gardes du corps belges du ministre en ont vu de

Michel. Ook de Belgische journalisten kregen het hard te verduren vanwege de lokale bevolking. Men kan zich afvragen of, wie ergens niet welkom is, zich nog de moeite moet getroosten om te proberen hieraan iets te doen.

De situatie in Congo is na de dood van Laurent-Désiré Kabila ingewikkelder dan ooit. Heel wat buitenlandse groepen bevinden zich nog altijd op Congolees grondgebied. De UNO, die hieraan toch iets zou kunnen doen, wacht voorzichtig af. De negatieve ervaringen van de UNO in Afrika tijdens de voorbije jaren zijn wellicht niet vreemd aan die bedachtzame houding.

Denkt België nu echt dat het wel het verschil zou kunnen maken? We moeten ons ervan bewust zijn dat we ginds zeer weinig kunnen doen. Congo werd onafhankelijk in 1960. Alles wat we sindsdien geprobeerd hebben, is mislukt. Af en toe stuurden we troepen om Belgen te evacueren, die dan weer terugkeerden.

In de geest van sommige politici zijn we nog niet *out of Africa*, maar in werkelijkheid is dat wel het geval.

De minister heeft ook andere Congolese steden bezocht, maar opnieuw zonder veel resultaat. Pas als we ons bewust zullen zijn van onze onmacht, zullen we het weinige wat we kunnen doen, misschien toch kunnen realiseren.

01.03 Claudine Drion (ECOLO-AGALEV): Het was een verstandige beslissing om naar Congo te reizen teneinde onze solidariteit met de Congolese bevolking te onderstrepen. De reis zou nochtans in moeilijke omstandigheden verlopen zijn. Ik heb menen te begrijpen dat u de aanwijzing van Joseph Kabila als president onderschrijft. Wat was de impact van zijn uitspraken? U steunt de akkoorden van Lusaka. Moeten die akkoorden niet worden herzien? Wat was het effect van uw uitspraken over die akkoorden?

De **voorzitter:** De heer Féret is er niet. Ik geef dus meteen het woord aan de heer Lefevre voor zijn interpellatie.

01.04 Jacques Lefevre (PSC): De jongste dagen schijnt de situatie in Congo snel, en in goede zin te evolueren. De buitenlandse troepen willen zich blijkbaar terugtrekken. De rebellen wachten kennelijk op een teken van de nieuwe president om vredesonderhandelingen aan te knopen. De Verenigde Staten steunen het regime op een discretere manier.

toutes les couleurs, et les journalistes belges qui accompagnaient la délégation ont également eu à subir l'hostilité de la population locale. Il est permis de se demander, dès lors qu'on est si peu apprécié, s'il faut se donner la peine d'essayer d'y changer quelque chose.

Après la mort de Laurent-Désiré Kabila, la situation au Congo est plus compliquée que jamais. D'importantes forces étrangères se trouvent toujours sur le territoire congolais. Les Nations Unies, qui pourraient intervenir, préfèrent pratiquer la prudence et attendre. Sans doute cet attentisme s'explique-t-il en partie par les expériences négatives vécues par l'ONU en Afrique ces dernières années.

La Belgique croit-elle vraiment pouvoir faire la différence? Nous devons être bien conscients que nous ne pouvons pas faire grand-chose là-bas. Le Congo est un pays indépendant depuis 1960. Tous nos projets, toutes nos tentatives ont échoué depuis. Nous avons juste réussi à envoyer périodiquement des troupes pour évacuer les Belges du Congo, qui y sont toujours retournés.

Dans l'esprit de certains hommes politiques, nous ne sommes toujours pas *Out of Africa*, même si en réalité, nous le sommes indubitablement.

Le ministre a également visité d'autres villes au Congo, également sans résultats spectaculaires. Lorsque nous aurons pris la pleine mesure de notre impuissance, et alors seulement, que nous pourrions peut-être réaliser le peu de chose qui est encore à notre portée.

01.03 Claudine Drion (ECOLO-AGALEV): Votre voyage au Congo fut une bonne décision pour marquer la solidarité de la Belgique avec le peuple congolais. Pourtant, les conditions de ce voyage semblaient difficile.

J'ai cru comprendre que vous aviez approuvé la désignation de Joseph Kabila comme président. Quel a été l'impact de ces propos? Vous soutenez les accords de Lusaka. Ne faudrait-il pas les revoir? Quel fut, encore une fois, l'impact de vos déclarations à propos de ces accords?

Le **président:** M. Féret étant absent, nous passons à l'interpellation de M. Lefevre.

01.04 Jacques Lefevre (PSC): La situation semble évoluer rapidement ces derniers jours au Congo, et positivement. Apparemment, les forces étrangères auraient envie de se désengager. Les mouvements rebelles sembleraient attendre un signe du nouveau président pour entrer dans un processus de négociation de paix. Enfin, les Etats-Unis d'Amérique semblent rendre leur soutien plus discret.

De PSC staat achter de geest van de boodschap die u ginds bij de nieuwe president Joseph Kabila heeft verkondigd. In zijn inaugurele rede beloofde de nieuwe president een nieuwe aanpak, waarbij vier prioriteiten zouden worden nagestreefd : het sluiten van vrede, de normalisering van de democratie via verkiezingen, de liberalisering van de economie en de versterking van de betrekkingen met de Europese diplomatie.

Al uw inspanningen ten spijt, noemde de heer Kabila Frankrijk, waar hij vandaag wordt ontvangen, als eerste partnerland. Welke vaste verbintenissen bent u tegenover de heer Kabila , met het oog op samenwerking met België, aangegaan ?

Wat is in Congo de impact van uw inspanningen om de rol van België in Centraal-Afrika te herstellen ? Denkt u niet dat onze Europese partners zich "gepasseerd" voelen omdat u alleen namens België naar Congo bent gereisd ? Bestaat nu niet het gevaar dat zij voortaan ook voor eigen rekening handelen? Of het al dan niet zinvol was naar Congo te reizen moet ieder voor zich uitmaken, maar ik heb alleszins de indruk dat de Afrikanen niet op uw komst zaten te wachten.

Vanuit sociaal en economisch oogpunt en op het stuk van de mensenrechten is de balans van het regime van president Kabila rampzalig. De veiligheid van de Belgen in Centraal-Afrika is voor ons prioritair maar even belangrijk is dat er in die regio eindelijk vrede komt na de jarenlange oorlog.

Wat deed u om te voorkomen dat uw aanwezigheid als een erkenning van het regime zou worden gezien? Werd er over uw bezoek overleg gepleegd met de Europese partners ? Wat denkt u van de anti-Belgische gevoelens ? Heeft uw aanwezigheid tot die reacties bijgedragen ? Is het de wil van het nieuwe regime de intercongolese dialoog te hervatten en de akkoorden van Lusaka toe te passen ? Hoe beoordeelt u de huidige situatie ? Beschikt u over informatie over de moord op Laurent Kabila ?

De regio van de Grote Meren trekt de aandacht van vele bijzondere gezanten. België werd er door mevrouw Neyts en de heren De Konink, Moreels, Boutmans en uzelf vertegenwoordigd.

Zijn eenieders missies en bevoegdheden voor iedereen duidelijk? Wie is de "facilitator" van de intercongolese dialoog nu België voorstelt om naast de heer Masire ook op de heer Omar Bongo een beroep te doen? Werd dit voorstel door België, de

Le PSC appuie l'esprit du message que vous avez délivré, là-bas, au nouveau président Joseph Kabila. Dans son discours d'entrée en fonction, ce dernier a promis l'ouverture du régime, à travers quatre priorités : la restauration de la paix, la normalisation de la vie démocratique avec de prochaines élections, la libéralisation économique et le renforcement des relations avec la diplomatie européenne.

Malgré vos efforts, le premier pays partenaire cité par M. Kabila est la France, où il est reçu aujourd'hui. Quels engagements fermes avez-vous pris envers M. Kabila en vue d'une collaboration avec la Belgique ?

Quel impact vos efforts pour rétablir la place de la Belgique en Afrique Centrale ont-ils au Congo ? Ne pensez-vous pas que nos partenaires européens se sont sentis « doublés » par le fait que vous ayez fait votre voyage au nom de la Belgique seule ? Ne risquent-ils pas de vouloir agir eux aussi pour leur propre compte ? Fallait-il ou non se vendre en Afrique, chacun en jugera, mais j'ai eu l'impression que votre voyage n'était pas très attendu par les Africains.

Le bilan du président Kabila est désastreux du point de vue social, économique et des droits de l'homme. Notre priorité est la sécurité des Belges en Afrique centrale, mais elle est aussi de substituer un climat de paix à l'état de guerre dans cette région.

Comment avez-vous évité que votre présence ne soit perçue comme une reconnaissance du régime ? Votre visite était-elle convenue avec nos partenaires européens ? Que pensez-vous des sentiments anti-belges ? Votre présence a-t-elle contribué à ces réactions ? Quelle est la volonté du nouveau régime de reprendre le dialogue intercongolais et d'appliquer les accords de Lusaka ? Comment évaluez-vous la situation aujourd'hui ? Avez-vous des informations sur l'assassinat de Laurent Kabila ?

La région des Grands Lacs est l'objet de l'attention de nombreux « envoyés spéciaux ». La Belgique a été représentée par Mme Neyts, MM. De Konink, Moreels, Boutmans et vous-même. Les missions et compétences de chacun sont-elles claires pour tous ?

Qui est le facilitateur du dialogue intercongolais puisqu'en plus de M. Masire, la Belgique propose de recourir à Omar Bongo ? Cette proposition a-t-elle été faite par la Belgique, l'Union européenne ou les Nations Unies ?

EU of de VN geformuleerd?

01.05 Ferdy Willems (VU&ID): Het verheugt mij dat de minister veilig terug is.

Moeten de Lusaka-akkoorden worden herzien? Willen de vechtende partijen wel vrede? Er is heel wat kritiek geleverd op de Lusaka-akkoorden. Ik lees echter ook dat een herziening van de akkoorden als alibi wordt gebruikt.

De *Mission d'observation et d'organisation des Nations Unies au Congo* (MONUC) is verlengd tot 14 december. Omdat deze van de UNO uitgaat is er wat wantrouwen.

Is de Europese hulpverlening een zaak van twee maten en twee gewichten? Oeganda en Rwanda gebruiken hulp die ze krijgen om troepen te onderhouden in Congo.

Hoe schat België de kansen van een *peace keeping force* in? Wie wil het risico nemen van blanke doden in Congo? Angola en Zimbabwe samen hebben 20.000 soldaten in Congo. Volgens *De Standaard* zou de minister de rol van Angola appreciëren. Angola wil echter zijn diamanten en strategische positie veilig stellen. Het grote probleem is Rwanda, dat nog altijd territoriale aspiraties heeft.

Als Angola een actieve rol op Congolees grondgebied zou blijven spelen, wordt hier dan op langere termijn geen probleem gecreëerd?

Hoe beoordeelt minister Michel de rol van de heer Masire, verguisd door de ene en geliefd door de andere? Minister Michel heeft de rol van Masire, de ex-president van Botswana, als actor in de vredesonderhandeling vroeger al eens benadrukt. Blijft minister Michel die mening gestand?

Dient het feitelijk embargo voor structurele hulp van regering tot regering aangepast of zelfs opgeheven te worden? Zal België ter zake een initiatief nemen?

Wat denkt minister Michel over de mogelijkheid van humanitaire hulp? Velen zeggen dat die hulp haar grens heeft bereikt, omdat de problemen in Congo vooral van politieke en militaire aard zijn. Hoe kan België bijdragen tot de oprichting van een Internationaal Tribunaal tegen de straffeloosheid, waarin plegers van oorlogsmisdaden worden bestraft voor hun wandaden?

01.05 Ferdy Willems (VU&ID): Je me réjouis que le ministre soit rentré indemne.

Faut-il revoir les accords de Lusaka ? Les parties belligérantes appellent-elles bien la paix de leurs vœux ? Les accords de Lusaka ont été très critiqués. Mais j'ai lu que leur révision servait d'alibi à certains.

La Mission d'observation et d'organisation des Nations Unies au Congo (MONUC) a vu son mandat prolongé jusqu'au 14 décembre. Mais cette mission suscite une certaine méfiance parce qu'elle émane de l'ONU.

Y aurait-il deux poids, deux mesures sur le plan de l'octroi de l'aide européenne ? L'Ouganda et le Rwanda utilisent l'aide qu'ils reçoivent pour pourvoir à l'entretien de leurs troupes stationnées au Congo.

A combien la Belgique évalue-t-elle les chances de réussite d'une force de maintien de la paix ? Qui veut courir le risque de conduire des Blancs à une mort probable au Congo ? L'Angola et le Zimbabwe ont ensemble 20.000 soldats au Congo. Selon *De Standaard*, le ministre Michel apprécierait le rôle joué par l'Angola quoique celui-ci ne songe qu'à préserver ses diamants et sa position stratégique. Le gros problème au Rwanda est qu'il est encore l'objet de convoitises territoriales.

Si l'Angola continue à jouer un rôle actif sur le territoire du Congo, cela ne créera-t-il pas un problème à long terme ?

Que pense le ministre du rôle de M. Masire, qui est honni par les uns et adoré par les autres ? Le ministre Michel a déjà souligné le rôle joué par M. Masire, l'ex-président du Botswana, dans les négociations de paix. M. Michel n'a-t-il pas changé d'opinion à son sujet ?

L'embargo de fait en matière d'aide structurelle de gouvernement à gouvernement doit-il être adapté voire supprimé ? La Belgique prendra-t-elle une initiative sur ce point ?

Que pense le ministre Michel des possibilités d'apporter une aide humanitaire ? Ils sont nombreux à prétendre que cette aide a atteint ses limites parce que les problèmes du Congo sont essentiellement politiques et militaires. Dans quelle mesure la Belgique peut-elle contribuer à la création d'un tribunal international pour mettre fin à l'impunité des criminels de guerre ?

Hoe denkt België de kakofonie in de schoot van de Westerse mogendheden ten aanzien van Afrika te harmoniseren?

Comment la Belgique envisage-t-elle de remédier à la cacophonie des nations occidentales à l'égard de l'Afrique ?

Welke concrete initiatieven kunnen bijdragen tot vrede in Congo? Het huidige machtsvacuüm leidt tot een patsituatie, die op haar beurt in gesprekken kan uitmonden, maar krijgsheren denken alleen in termen van macht. Welke initiatieven zijn mogelijk om tot een inter-Congolese dialoog te komen? Moet de Congolese diaspora niet betrokken worden bij een dergelijke dialoog? Wat met de geruchten over de Belgische betrokkenheid bij de moord op Kabila? Is de veiligheid van de Belgen in Congo in het gedrang? Ik feliciteer de minister met zijn moedige houding. Bedreigingen zouden tot de geplogenheden behoren in Congo, maar is een militaire escalatie wel uitgesloten?

Quelles initiatives peuvent contribuer à rétablir la paix au Congo ? L'actuel vide de pouvoir conduit à une impasse qui peut à son tour aboutir à un dialogue mais les seigneurs de la guerre ne pensent malheureusement qu'en termes de pouvoir. Quelles initiatives sont susceptibles de conduire à un dialogue intercongolais ? La diaspora congolaise ne doit-elle pas être associée à ce dialogue ? Qu'en est-il des rumeurs selon lesquelles la Belgique aurait trempé dans l'assassinat de Kabila ? La sécurité des Belges au Congo est-elle compromise ? Je félicite le ministre pour son attitude courageuse. Les menaces ne sont certes pas inhabituelles au Congo, mais une escalade militaire est-elle pour autant exclue?

Hoe zal de veiligheid van onze landgenoten eventueel worden verzekerd? Is het zo dat de minister geen bezoek aan Zambia heeft gebracht hoewel het aan Katanga grenst?

Comment la sécurité de nos compatriotes sera-t-elle, le cas échéant, garantie? Est-il exact que le ministre ne s'est pas rendu en Zambie alors que ce pays jouxte le Katanga?

Heeft Joseph Kabila ook dictatoriale neigingen? Kan hij integendeel uitgroeien tot een groot politicus? Is het niet te vroeg om hem te bestempelen als zwak en labiel?

M. Joseph Kabila manifeste-t-il également des tendances dictatoriales? Se révélera-t-il, au contraire, un homme politique d'envergure? N'est-il pas prématuré de le qualifier de faible et d'influçable?

Hoe evalueert de minister zijn ervaring in Congo? Was zijn optreden een show of prijzenswaardig en belangeloos? Blijkbaar werd zijn zending gewaardeerd in Afrika en door Kofi Annan. *Out of Africa* geniet onze steun niet. Wij geven de minister krediet. Hij probeert ten minste iets te doen.

Comment le ministre évalue-t-il l'expérience qu'il a acquise au Congo? Son intervention n'était-elle qu'un show médiatique ou s'agissait-il vraiment d'une initiative louable et désintéressée? Apparemment, la mission du ministre des Affaires étrangères a été appréciée en Afrique et par Kofi Annan. Nous sommes partisans du maintien de notre présence en Afrique. L'attitude du ministre – qui a le mérite de ne pas rester les bras croisés – nous inspire confiance.

01.06 Jef Valkeniers (VLD): Ik feliciteer minister Michel met zijn aanwezigheid op de begrafenis van Kabila. De reis was inderdaad niet zonder gevaar. In Afrika is men traditioneel gevoelig voor kritiek en is de trots snel gekrenkt. Het was dus moedig om zich ter plaatse te begeven. De ontvangst was blijkbaar niet echt hartelijk.

01.06 Jef Valkeniers (VLD): Je félicite le ministre Michel d' avoir assisté aux obsèques du président Kabila. Le voyage n'était pas dénué de risques. Les Africains sont traditionnellement très sensibles aux critiques et ils se sentent rapidement touchés dans leur fierté. Il fallait donc un certain courage pour se rendre sur place. L'accueil n'a d'ailleurs pas été très chaleureux.

In die context vind ik het geen slecht initiatief dat we de werkzaamheden van de kamercommissie-Lumumba op een laag pitje hebben gezet.

Je crois que nous avons bien fait, dans un tel contexte, de mettre en veilleuse les travaux de la commission d'enquête sur l'assassinat de Lumumba.

De reacties van de Congolezen ten aanzien van de Belgen zijn een onaangename verrassing. We

Les réactions des Congolais vis-à-vis des Belges constituent une surprise désagréable. Il faut en tout

mogen de veiligheid van de Belgen ter plaatse zeker niet uit het oog verliezen.

Ik vind dat we op de eerste plaats oog moeten hebben voor de belangen van de Congolezen zelf, eerder dan die van de machthebbers.

De heer Eyskens pleit voor meer Belgische studiebeurzen voor Afrikanen. Het ontbreekt mijns inziens niet zozeer aan hoog opgeleiden in Afrika, maar eerder aan hoogopgeleiden met voldoende bestuurservaring.

We hadden graag wat meer uitleg over de opdracht van de heer Moreels. De Franse krant *Le Figaro* van 21 januari verwijst naar een "Marshallplan" voor Afrika. Heeft de minister daarover gesproken met president Mbeke?

Na het Rwanda-debacle zou België nooit meer militanten naar Afrika sturen. Houdt ons land zich daaraan of zal België zijn houding bijsturen?

Hoe verklaart de minister de negatieve reacties tegenover de Belgen? Zijn nieuwe uitbarstingen mogelijk? Hoe lang blijven er soldaten in Centraal-Afrika?

Met welke ministers had minister Michel een onderhoud? Welke conclusies trekt hij uit zijn gesprekken? Heeft hij president Joseph Kabila ontmoet? Wat zijn zijn bevindingen?

Welke politici uit naburige landen heeft de minister ontmoet? Wat zijn zijn conclusies?

Hoe ziet de minister de verdere evolutie in Centraal-Afrika? Welke bijdrage kunnen wij leveren?

Welke financiële middelen moeten België en andere landen ter beschikking stellen voor het herstel van deze regio?

De **voorzitter**: Wat er nu gebeurd is rond de begrafenis van Laurent-Désiré Kabila, doet terugdenken aan wat ik zelf als toenmalig minister van Buitenlandse Zaken heb meegemaakt naar aanleiding van de begrafenis van president Ndadaye in Burundi. Ook daar was er kortstondig een *window of opportunity* geopend, dat zich echter heel snel weer heeft gesloten. We mogen in Congo dus geen tijd verliezen!

Dat de VS en Frankrijk zo overhaast te werk willen

état de cause veiller à la sécurité des Belges sur place.

Je crois que nous devons en premier lieu nous préoccuper des intérêts du peuple congolais, avant ceux des dirigeants.

M. Eyskens demande que la Belgique octroie davantage de bourses d'études aux Africains. Je ne crois pas que l'Afrique manque véritablement de personnes convenablement formées. A mon sens, elle manque surtout de personnes formées possédant en même temps une expérience suffisante sur le plan de l'administration.

Nous aurions bien aimé en savoir un peu plus sur la mission de M. Moreels. Il est question dans le journal français "Le Figaro" du 21 janvier dernier d'un plan Marshall pour l'Afrique. Le ministre en a-t-il discuté avec le président Mbeki?

Il avait été dit, après le désastre rwandais, que la Belgique n'enverrait plus de militaires en Afrique. La Belgique a-t-elle l'intention de modifier sa position en la matière?

Comment le ministre explique-t-il les réactions négatives à l'égard des Belges? Faut-il craindre de nouvelles explosions de violence? Combien de temps les soldats resteront-ils en Afrique centrale?

Avec quels ministres M. Michel s'est-il entretenu? Quelles conclusions tire-t-il de ces conversations? A-t-il rencontré le président Joseph Kabila? Quels sont les enseignements de cette rencontre?

Quels hommes politiques des pays voisins le ministre a-t-il rencontré? Que conclut-il de ces entretiens?

Comment le ministre voit-il l'évolution future en Afrique centrale? Quelle peut être notre contribution à cette évolution?

Quels moyens financiers la Belgique et d'autres pays doivent-ils consacrer au rétablissement de la situation dans cette région?

Le **président**: Les événements qui ont entouré les obsèques de M. Laurent-Désiré Kabila me rappellent celles du président burundais, M. Ndadaye, décédé à l'époque où j'occupais moi-même le poste de ministre des Affaires étrangères. Ce dernier décès avait également constitué l'amorce de changements, même si la porte avait été aussitôt refermée. Il faut dès lors agir vite en ce qui concerne le Congo.

Je m'irrite toutefois de l'attitude des EU et de la

gaan, vind ik niet zo positief. Beide landen hebben een eigen, nationaal geïnspireerde agenda. Ze hebben geen van beide de laatste jaren van heel veel belangstelling voor Congo en de Congolezen blijk gegeven. Minister Michel moet zijn rol als *honest broker* zo veel mogelijk uitspelen.

We mogen ook niet vergeten dat we in Congo te maken hebben met een regime zonder enige legitimiteit, noch intern, noch extern.

Een land dat – zeker op Europees vlak – een actieve rol in de regio zou kunnen spelen is Portugal. Minister Michel moet deze piste overwegen.

01.07 Minister **Louis Michel** (*Frans*) : Mijn reis naar Afrika, naar Kinshasa en naar de hoofdsteden van de landen die bij de Lusaka-akkoorden zijn betrokken, kadert in de logica van het door de regering gevoerde Afrikabeleid. Mochten wij onze stem niet hebben laten horen en niet aanwezig zijn geweest, dan was dat bij de Belgische onderdanen in Congo als incoherent overgekomen. Het kwam er tevens op aan onze Congolese gesprekspartners gerust te stellen over de aard van de militaire voorzorgsmaatregelen, wetende dat buitenlandse contingents aanwezig waren waarvan de rol aanvankelijk weinig duidelijk was.

Onze aanwezigheid op de begrafenis en de dialoog die wij toen hebben aangeknoopt hebben ons de gelegenheid gegeven ons engagement ten voordele van de vrede en de intercongolose dialoog te bevestigen en na te gaan of de tijd rijp was voor meer politieke openheid. De balans is positief, maar de evolutie van de situatie hangt niet enkel van België af.

Door naar Kinshasa te reizen heb ik een gebaar willen stellen, maar het was niet mijn bedoeling het regime te legitimeren. Vandaag de dag is er trouwens in Congo geen enkele instelling die wie dan ook een institutionele legitimiteit kan verlenen. De feiten hebben het nut van onze aanwezigheid aangetoond, in weerwil van gebeurtenissen die ik niet als anti-Belgisch zou bestempelen, ook al grijpen sommigen die gebeurtenissen aan om een anti-Belgisch klimaat aan te wakkeren.

Het is inderdaad waar, mijnheer Eyskens, dat sommigen een anti-Belgische campagne voeren. Ik kan dat soort acties en retoriek evenwel niet in verband brengen met een anti-westers gevoel, waarvan ik niet kan weten of het al dan niet spontaan ontstaan is. Ik heb evenmin ondervonden dat dat gevoel in verband zou staan met de

France, désireux d'expédier l'affaire. Les deux pays ont établi un agenda sur base de leurs propres priorités et n'ont pas manifesté ces dernières années grand intérêt pour le Congo ou les Congolais. Le ministre Michel doit autant que possible jouer la carte de l'intermédiaire désintéressé.

Il ne faut pas non plus oublier que le régime congolais ne jouit d'aucune légitimité à l'intérieur du pays ni à l'étranger.

Un pays qui pourrait – très certainement au niveau européen – jouer un rôle dans la région, c'est le Portugal. Le ministre Michel devrait réfléchir à cette piste.

01.07 **Louis Michel**, ministre (*en français*) : Le déplacement en Afrique, à Kinshasa et dans les capitales concernées par les accords de Lusaka, s'inscrivait dans la logique de la politique africaine du gouvernement. Ne pas faire entendre sa voix ni montrer sa présence aurait semblé incohérent, particulièrement auprès des ressortissants belges au Congo. Il fallait aussi rassurer nos interlocuteurs congolais sur la nature des précautions militaires, étant donné la présence de contingents étrangers au rôle initialement mal défini.

Notre présence aux funérailles, et le dialogue qu'elle nous a permis d'avoir, ont confirmé notre engagement pour la paix et le dialogue intercongolais et nous a permis de vérifier si le moment était à l'ouverture politique. Le bilan est positif, mais l'évolution de la situation ne dépend pas seulement de la Belgique.

Le geste posé en allant à Kinshasa n'était pas de légitimer le régime.

D'ailleurs, il n'y a aucune instance aujourd'hui au Congo qui puisse conférer une légitimité institutionnelle à qui que ce soit. Les faits ont montré l'utilité de notre présence malgré des événements que je ne qualifierai pas d'anti-belges, même si certains se servent de ces actes pour alimenter un climat du même nom.

Il est indéniable, Monsieur Eyskens, que certains mènent une campagne anti-belge. Je ne puis faire le lien entre ce type d'actions et de rhétorique et un sentiment anti-occidental, dont je ne peux savoir s'il était ou non spontané. Je n'ai pas senti de lien entre ce sentiment et l'anniversaire de la mort de Lumumba. La présence massive des troupes

herdenking van de dood van Patrice Lumumba. De massale aanwezigheid van Zimbabweanse en Angolese troepen in Congo heeft er hoe dan ook voor gezorgd dat de situatie gestabiliseerd werd; de toestand had immers gemakkelijk uit de hand kunnen lopen, en daar hadden onze landgenoten ginds het slachtoffer van kunnen zijn.

De onzekerheid in de eerste dagen na de aanslag rechtvaardigde de voorzorgs- en beschermingsmaatregelen die werden getroffen; er werden manschappen en materiaal naar Libreville gestuurd.

Momenteel is de toestand schijnbaar rustig. De nieuwe autoriteiten zijn geïnstalleerd, en schijnen de situatie in de hand te hebben. In Lumumbashi is de rust weergekeerd na enkele incidenten, naar aanleiding waarvan wij bij de autoriteiten stappen hebben gedaan, wat positief onthaald werd.

Wij bevinden ons nu in een overgangsfase. Gezien de economische en humanitaire toestand waarin het land zich bevindt, is het evenwel niet uitgesloten dat een en ander nog uit de hand loopt. De voorzorgsmaatregelen blijven dan ook gehandhaafd. De Congolese, Zimbabweanse en Rwandese autoriteiten zijn verwittigd. Wij hebben met hen over de veiligheidsmaatregelen gepraat, en zij hebben zich bereid verklaard de veiligheid van de Belgische onderdanen in Congo te helpen verzekeren.

(Nederlands) Ik voerde tal van politieke gesprekken. Wat Kinshasa betreft staat president Joseph Kabila aan het hoofd van een regering waarmee wij willen praten en die hij een zekere legitimiteit wil geven. We willen dat steunen. Mijn boodschap aan Joseph Kabila was zeer duidelijk en ondubbelzinnig. Om vooruitgang te boeken moet er meer openheid komen en moet de basis voor een dialoog worden gelegd. Dit impliceert de vrijlating van de politieke gevangenen, politieke liberalisering, contacten met Masire met het oog op een inter-Congolese dialoog, de opheffing van de belemmeringen voor de ontplooiing van de MONUC-troepen. Ik heb die boodschap bij mijn contacten met alle regeringsniveaus herhaald.

De toespraak van Joseph Kabila ligt in de lijn van een grotere openheid en betekent een breuk met het verleden. De vraag die nu rijst is of hij deze openheid zal kunnen volhouden.

De overgangsregering in Kinshasa is niet homogeen: er zitten zowel voorstanders van meer

zimbabweënnen et angolaises aura eu le mérite de stabiliser une situation qui aurait pu dégénérer et dont nos compatriotes auraient pu être victimes.

Les incertitudes des premiers jours qui ont suivi l'attentat justifiaient largement la prise de mesures de précautions et de protection qui se sont traduites par l'envoi d'hommes et de matériel à Libreville.

Actuellement, la situation semble calme. Les nouvelles autorités sont en place et semblent exercer un contrôle suffisant. A Lubumbashi, le calme est revenu après quelques incidents, à la suite desquels nous avons entrepris des démarches à l'égard des autorités qui ont été reçues de manière positive.

Nous sommes donc dans une phase transitoire dont ne sont pas exclus d'éventuels dérapages, étant donné la situation économique et humanitaire du pays. En conséquence, il est actuellement exclu de modifier les mesures de précautions déjà prises. Nous maintenons donc notre dispositif de sécurité ; les autorités congolaises, zimbabweënnen et rwandaises sont prévenues. Nous avons discuté de l'ensemble de ce dispositif avec ces autorités qui se sont déclarées disposées à contribuer à la sécurité de nos ressortissants présents au Congo.

(En néerlandais) J'ai eu de nombreux entretiens politiques. A Kinshasa, le président Joseph Kabila est à la tête d'un gouvernement avec lequel nous désirons dialoguer et qu'il désire parer d'une certaine légitimité. Nous voulons le soutenir dans cette entreprise. Le message que j'ai donné à Joseph Kabila était dénué de toute ambiguïté. Pour progresser, il faut faire preuve de plus d'ouverture et jeter les bases d'un dialogue. Cela implique la libération des détenus politiques, une libéralisation politique, des contacts avec M. Masire pour amorcer un dialogue inter-congolais, la suppression des obstacles au déploiement des troupes du MONUC. J'ai répété ce message lors de tous les contacts que j'ai eus, à tous les niveaux de responsabilité.

Le discours prononcé par Joseph Kabila dénote une plus grande ouverture et traduit une rupture avec le passé. Il reste à voir si cette ouverture pourra être maintenue.

Le gouvernement de transition constitué à Kinshasa n'est pas homogène et regroupe à la fois des

openheid als conservatieven in. België verleent zijn steun aan elk initiatief dat meer openheid in de hand werkt. We onderhouden daarom een dialoog met alle actoren, zonder daarom expliciet partij te willen kiezen. We proberen vooral de voorzichtige evolutie in de richting van meer openheid te ondersteunen.

De rol van de buitenlandse mogendheden waarvan er zich in Congo troepen bevinden, is fundamenteel in het Congolese conflict. Het probleem kan slechts een begin van oplossing krijgen als Congo over zijn territoriale integriteit kan beschikken. We mogen aan de andere kant het belang dat de buurlanden van Congo aan hun nationale veiligheid hechten, niet uit het oog verliezen. Ook dat speelt een rol in heel het conflict.

Die analyse wordt gedeeld in alle bij het conflict betrokken hoofdsteden, maar het is moeilijk om verklaringen in daden om te zetten. Iedereen wil wel de opening aangrijpen.

De onderhandelingen houden geen rekening met Congo-Brazzaville. Dat frustreert president Sassou Nguessou, die zich wel verheugt over onze terugkeer in de regio en ons veiligheidsgaranties geeft.

De minister van Buitenlandse Zaken van Angola, Miranda, heeft mij gezegd dat de Angolese troepen alleen de orde willen handhaven en de stabiliteit van de regio behouden. Angola is zich ervan bewust dat deze toestand niet kan blijven duren.

In Harare had ik een diepgaand gesprek met president Mugabe. De Zimbabwese inmenging is vooral gericht op regionale stabiliteit. Hij wil meer internationaal optreden. Zimbabwe is niet in oorlog met Rwanda of Oegande, maar is van oordeel dat die landen niet kunnen beslissen over het lot van Congo.

Ik heb wel gevoeld dat de motivering van Zimbabwe eerder van economische aard is. Die van Angola is eerder politiek.

In Rwanda had ik een gesprek met president Kagame. Als we vrede willen in Congo, moeten er ook serieuze veiligheidsgaranties komen. Rwanda moet erover waken het internationale vertrouwen niet te verliezen. Ik heb hem aangemoedigd de dialoog met andere buitenlandse partijen aan te knopen.

partisans d'une plus grande transparence et des conservateurs. La Belgique soutiendra toute initiative favorisant davantage de transparence. Nous entretenons dès lors le dialogue avec l'ensemble des acteurs sans pour autant prendre parti de manière explicite. Nous tentons avant tout de soutenir l'évolution prudente du Congo vers une plus grande ouverture.

Les puissances étrangères ayant envoyé des troupes au Congo jouent un rôle crucial dans le conflit congolais. Le problème ne peut trouver un début de solution que si le Congo peut disposer de son intégrité territoriale. Par ailleurs, nous ne pouvons perdre de vue l'importance accordée par les pays voisins du Congo à leur sécurité nationale. Cet élément joue également un rôle dans l'ensemble du conflit.

Cette analyse est partagée par l'ensemble des capitales impliquées dans le conflit, mais celles-ci semblent éprouver des difficultés à joindre l'acte à la parole. Chacun est cependant disposé à saisir l'occasion offerte par l'actuelle ouverture.

Le Congo-Brazzaville est tenu à l'écart des négociations. Le président Sassou-Nguessou s'en montré particulièrement frustré. Il se réjouit de notre retour dans la région et nous offre des garanties de sécurité.

Le ministre angolais des Affaires étrangères, M. Miranda, m'a dit que les troupes angolaises étaient les seules à vouloir assurer le maintien de l'ordre et la stabilité dans la région. L'Angola est conscient de ce que cette situation ne peut perdurer.

A Harare, j'ai eu un long entretien avec le président Mugabe. Par son ingérence, le Zimbabwe cherche avant tout à favoriser la stabilité dans la région. Le président Mugabe entend renforcer son influence sur la scène internationale. Le Zimbabwe n'est en guerre ni avec le Rwanda ni avec l'Ouganda mais estime qu'il n'appartient pas à ces pays de décider de l'avenir du Congo.

J'ai bien senti que la motivation du Zimbabwe était plutôt d'ordre économique alors que j'ai eu l'impression que celle de l'Angola était plutôt de nature politique.

Au Rwanda, je me suis entretenu avec le président Kagame. Si nous voulons la paix au Congo, nous devons prévoir de sérieuses garanties en matière de sécurité. Le Rwanda doit veiller à ne pas perdre la confiance de la communauté internationale dont il bénéficie. Je l'ai encouragé à engager un dialogue avec d'autres parties étrangères intéressées.

De minister van Buitenlandse Zaken van Oeganda, Kategaya, verklaarde dat hij op een signaal van Congo wacht. Hij is voorstander van een internationale oplossing steunend op de rol van de MONUC. Oeganda is bereid om rechtstreeks te onderhandelen met de buitenlandse partijen en is voorstander van het opstarten van de inter-Congolese dialoog.

De Gabonese president Bongo heeft me bevestigd dat de buitenlandse partijen zich uit het conflict willen terugtrekken. Hij wil Masire, als een soort cobemiddelaar, bijstaan. Ik heb de president bedankt voor zijn steun aan ons land bij het legeren van onze para's in Libreville. President Bongo erkent de inspanningen die ons land doet om het conflict op te lossen.

In Kigali en Kampala heb ik de vertegenwoordigers van de belangrijkste rebellenbewegingen ontmoet, met name de heer Ruberwa van de RCD Goma en de heer Bemba van de MLC. Zij hebben mij bevestigd dat ze, in afwachting van een opening in Kinshasa, de militaire situatie niet in hun voordeel zullen uitbuiten. Bemba is bereid te praten en wil Joseph Kabila ontmoeten. Ruberwa pleit voor een toepassing van de akkoorden van Lusaka volgens een precies tijdschema. Hij meent dat België de positieve rol die het nu speelt moet verderzetten.

(Frans) Op 29 januari heb ik een gesprek gehad met VN-secretaris-generaal Kofi Annan, bij wie ik verslag heb uitgebracht van mijn reis en wie ik kond gedaan heb van de vraag van ons land naar een krachtadiger optreden van de VN.

Kofi Annan meent dat de internationale gemeenschap snel de geschikte voorwaarden moet creëren om de VN-troepen daadwerkelijk te kunnen opstellen.

Ik heb bij de heer Annan gepleit voor een meer rechtstreeks engagement via een bijzondere vertegenwoordiger en via de VN-instellingen, meer bepaald de Veiligheidsraad. Ten slotte heb ik ook andere, meer confidentiële voorstellen gedaan, die ik nu nog niet kan onthullen.

Gisteren heb ik in Zürich president Mbeki van Zuid-Afrika gesproken, die eerdaags Joseph Kabila zal ontmoeten.

Ik heb hem aangespoord om alle landen die het akkoord van Lusaka ondertekend hebben, spoedig bijeen te roepen. Hij zegt dat hierover besprekingen aan de gang zijn.

Le ministre ougandais des Affaires étrangères, M. Kategaga, a déclaré qu'il attendait un signal du Congo. Il est personnellement partisan d'une solution internationale prenant appui sur le rôle joué par la MONUC. L'Ouganda est prêt à négocier directement avec les parties étrangères et il prône le démarrage du dialogue intercongolais.

Le président gabonais, M. Bongo, m'a confirmé que les parties étrangères avaient l'intention de se désengager du conflit. Il souhaite assister M. Masire en remplissant une sorte de fonction de médiateur. J'ai remercié le président pour le soutien qu'il a apporté à notre pays en permettant le stationnement de nos paracommandos à Libreville. Le président Bongo reconnaît que notre pays déploie des efforts pour mettre fin au conflit.

A Kigali et à Kampala, j'ai rencontré les représentants des principaux mouvements de rébellion, à savoir M. Ruberwa, du RCD Goma, et M. Bemba, du MLC. Ils m'ont confirmé que dans l'attente d'une ouverture à Kinshasa, ils n'exploiteraient pas à leur avantage la situation militaire. Bemba est disposé à s'entretenir avec Joseph Kabila et souhaite le rencontrer. Ruberwa prône quant à lui l'application des accords de Lusaka selon un calendrier précis. Il estime que la Belgique doit continuer à jouer le rôle qu'elle joue actuellement.

(En français): Le 29 janvier, j'ai rencontré Kofi Annan, secrétaire général des Nations Unies, auquel j'ai rendu compte de ma mission et de la volonté belge d'une action plus déterminée de la part des Nations Unies.

Kofi Annan considère que la communauté internationale doit rapidement relancer le processus de facilitation et créer les conditions d'un déploiement effectif de la MONUC.

J'ai également plaidé auprès de M. Annan pour qu'il s'implique plus directement par le biais d'un représentant spécial et des institutions des Nations Unies, particulièrement le Conseil de sécurité. J'ai formulé aussi d'autres propositions plus confidentielles que j'évoquerai plus tard.

Hier matin à Zurich, j'ai rencontré le président sud-africain Mbeki, avant sa rencontre prochaine avec Joseph Kabila.

Je l'ai encouragé à réunir rapidement tous les signataires de l'accord de Lusaka. D'après lui, des pourparlers en ce sens sont en cours.

Men is het er kennelijk over eens dat deze overgangperiode gezien moet worden als een goede gelegenheid om het proces van Lusaka nieuw leven in te blazen.

Mevrouw Drion, ik denk niet dat een te onverzoenlijke houding de uitvoering van de akkoorden van Lusaka in het gedrang zal brengen. We moeten nagaan of bepaalde punten niet kunnen worden herzien om een stapje in de goede richting te zetten. De buitenlandse oorlogvoerende partijen zeggen dat ze het oorlog voeren moe zijn. Rwanda legt de nadruk op het probleem van de interahamwe-milities.

Beweerd wordt dat Rwanda een *hidden agenda* heeft, wat het land met klem ontkent. Daardoor ontkent men ook de reden waarom het land troepen in Congo heeft, namelijk omdat er ex-FAR interahamwe-milities op Congolees grondgebied aanwezig zijn.

Na mijn gesprekken met de heer Kagame heb ik mij afgevraagd of we dat aspect van het probleem niet wat over het hoofd gezien hebben.

Als wij de Rwandezen in beweging willen krijgen, zullen wij daarop moeten inspelen.

In Angola eist UNITA garanties dat er geen interventie komt.

Zimbabwe weigert vrij spel te geven aan Rwanda en Oeganda heeft zijn solidariteit met Rwanda betuigt.

De wil lijkt aanwezig te zijn om het conflict op te lossen, maar het is nog niet duidelijk met welke middelen dat moet gebeuren. Alles zal in de eerste plaats afhangen van de goede wil van de Congolezen.

Er is voor ons een echte rol weggelegd : wij kunnen bijvoorbeeld de misverstanden die het zoeken naar oplossingen bemoeilijken, uit de weg helpen ruimen. Ons beleid mag in de regio op begrip rekenen. België neemt een neutrale houding aan. Wij kunnen uiteraard niet op eigen houtje handelen en zullen dat ook niet doen. Ik doe er alles aan om onze Europese partners voor de problemen in Centraal-Afrika te sensibiliseren. Zo hebben de contacten met de heer Gama een invloed gehad op Angola. De waarheid is echter eenvoudig : ik mag er dan al op aandringen dat de EU oog zou hebben zowel voor Centraal-Afrika als voor de Balkan, toch blijft het moeilijk om onze partners te overtuigen, met uitzondering dan van Frankrijk, Groot-Brittannië en Nederland.

Ik heb tal van contacten met de heer Kofi Annan bij wie ik regelmatig verslag uitbreng over mijn gesprekken. Ik heb het zelfs tegen de Europese Commissie moeten opnemen om de financiering met het oog op de uitvoering van de Lusaka-

Ainsi, il semble y avoir consensus pour considérer cette période transitoire à Kinshasa comme l'occasion de relancer le processus de Lusaka.

Madame Drion, je pense qu'une attitude trop intransigeante ne doit pas compromettre la mise en œuvre des accords de Lusaka. Il faudrait voir si en marge de ces accords, on ne peut revoir certains points qui pourraient aider à aller dans le bon sens. Les parties extérieures se disent lassées par la guerre. Le Rwanda met l'accent sur le problème des milices interhamwe

On prête au Rwanda un agenda qu'il nie avoir. De ce fait, on nie la raison de sa présence au Congo, à savoir celle des milices interhamwe ex-FAR.

Mes entretiens avec M. Kagame m'ont amené à me demander si nous n'avons pas sous-estimé cet aspect du problème.

Il faudra y répondre si on veut faire bouger les Rwandais.

L'Angola réclame des garanties de mon intervention en faveur de l'UNITA.

Le Zimbabwe ne veut pas laisser le champ libre au Rwanda, dont l'Ouganda se dit solidaire.

Il semble bien y avoir une volonté de sortir du conflit, mais par quels moyens, cela reste à déterminer. Tout dépendra principalement de la bonne volonté des Congolais.

Notre rôle est réel, nous pouvons par exemple lever les malentendus qui bloquent la recherche de solutions. Notre politique est comprise dans la région. La Belgique est neutre. Elle ne peut évidemment agir seule et n'entend pas le faire. Je ne cesse de sensibiliser nos partenaires européens au problème de l'Afrique centrale. Ainsi, les contacts avec M. Gama ont-ils eu une influence sur l'Angola. Cependant, la vérité est simple : alors que j'insiste pour que l'Union européenne prenne en considération autant l'Afrique centrale que les Balkans, il reste difficile de sensibiliser nos partenaires hormis la France, l'Angleterre et les Pays-Bas.

J'ai de nombreux entretiens avec M. Kofi Annan à qui je sou mets systématiquement le rapport de mes entretiens. Même pour modifier un financement en vue de mettre en œuvre les accords de Lusaka, il a

akkoorden te wijzigen! De contactgroep, die uit Frankrijk, Groot-Brittannië, de Verenigde Staten en België bestaat, wordt stelselmatig van onze initiatieven op de hoogte gehouden.

Op korte termijn wil ik onze humanitaire hulp en die van de Europese Unie, conform de besluiten van de Raad algemene zaken van maandag, handhaven en verhogen. Ik zal binnenkort de secretaris-generaal van de Raad en hoge vertegenwoordiger Xavier Solana ontmoeten.

Ik ben eveneens van plan Réginald Moreels op te dragen te onderzoeken op welke wijze, om te beginnen in Congo, Ruanda en Burundi, de economische, administratieve, sociale en gerechtelijke infrastructuur kan worden heropgebouwd met voorrang voor de volgende vijf punten: inrichting van de hoven en rechtbanken, herstel van de infrastructuur, werking van de administratie, gezondheidswerking en onderwijs. Een bijstandsprogramma, genoemd "partnerschap naar de vrede" zal dan kunnen worden vastgesteld. Ik heb eveneens voorstellen gedaan om een brain-drain uit die landen te voorkomen en om tot oplossingen voor het probleem van de studiebeurzen te komen.

Voorts wens ik de dialoog met de verschillende groepen van opposanten en met alle externe partijen te handhaven om gemakkelijker een intercongolose dialoog op gang te brengen.

Ik ben ook zinnens de leden van de Congolese diaspora te informeren en hen bewust te maken van de noodzaak aan een dialoog; de initiatieven te steunen, waaronder dat van Zuid-Afrika, die kunnen leiden tot een bijeenkomst van alle partijen die het akkoord van Lusaka hebben ondertekend en steun te verlenen aan elke actie waardoor de rol van de VN en hun secretaris-generaal wordt versterkt.

Ik heb de vragen over de destabiliserende acties van de PvdA in Congo beantwoord. Frankrijk voert resoluut een eigen Afrika-beleid; dat land zit nog wel verwickeld in een onopgelost geschil met Rwanda. Dat neemt niet weg dat Rwanda intussen een ambassade geopend heeft in Parijs, wat erop wijst dat er naar een oplossing wordt gezocht.

De politieke opening die uit de inaugurale rede van Joseph Kabila spreekt, had breder kunnen zijn, maar op economisch gebied is die opening alvast een stuk groter. Dat is een feit.

Wat de ontwikkelingssamenwerking betreft, is de missie van de heer Moreels een technische

fallu batailler contre l'avis de la Commission européenne ! Le groupe de contact qui comprend la France, la Grande-Bretagne, les Etats-Unis et nous-mêmes est systématiquement informé de nos initiatives.

Dans un bref délai, j'envisage de maintenir et de renforcer notre assistance humanitaire et celle de l'Union européenne, conformément aux conclusions du CAG de lundi. Je verrai sous peu le Secrétaire général du Conseil et haut représentant, Xavier Solana.

J'envisage également de charger Réginald Moreels d'évaluer, en premier lieu au Congo, au Rwanda et au Burundi, les possibilités d'une action de réhabilitation des infrastructures économiques, administratives, sociales et judiciaires en privilégiant cinq axes: remise en état des Cours et tribunaux, remise en état des infrastructures, fonctionnement de l'administration territoriale, santé et éducation. Un programme d'assistance, nommé « partenariat vers la paix » pourra dès lors être arrêté. J'ai également fait des propositions afin d'éviter de vider ces pays de leurs substances intellectuelles, et de trouver des solutions à la question des bourses d'étude.

Je souhaite aussi maintenir le dialogue avec les différents groupes d'opposants et toutes les parties extérieures, afin de faciliter le démarrage du dialogue intercongolais.

Il entre également dans mes intentions d'informer les milieux de la diaspora congolaise et de les sensibiliser à l'ouverture nécessaire au dialogue, d'appuyer les initiatives, dont celle de l'Afrique du Sud, en vue d'une réunion des signataires de Lusaka et de soutenir toute action de nature à renforcer le rôle des Nations Unies et de leur Secrétaire général.

J'ai répondu aux questions relatives à l'action du PvdA au Congo.

La France mène sa propre politique africaine mais il n'en demeure pas moins que la France et le Rwanda ont un contentieux non résolu.

Le Rwanda a cependant ouvert une ambassade à Paris. C'est le signe d'une recherche de solution.

L'ouverture politique présente dans le discours de Joseph Kabila aurait pu être plus large. Mais l'ouverture sur le plan économique est plus évidente. C'est indiscutable.

Quant à la coopération au développement, la mission de M. Moreels est une mission technique,

opdracht. De dossiers die hij zal samenstellen, zal hij overleggen aan staatssecretaris Boutmans. Het is zijn taak na te gaan wat de behoeften zijn, zodat we voorbereid zijn wanneer er een nieuw legitiem regime komt in Congo. Dat zal immers het hoofd moeten bieden aan het ongeduld van de bevolking, en de Wereldbank en andere financiers een plan moeten voorleggen om steun te krijgen voor de wederopbouw van het land.

Mevrouw Drion, ik heb het altijd over een verzoening van alle Congolezen gehad. Mijn gesprekspartners zijn noodzakelijkerwijze de heer Kabila en de regering, wie anders?

Als men wil voorkomen dat sommigen hun geduld verliezen, moet men de dialoog snel aanvatten, zoniet dreigt het momentum verloren te gaan.

01.08 Claudine Drion (ECOLO-AGALEV): Mijn vraag had betrekking op de snelheid waarmee u de regering Kabila leek te legitimeren.

01.09 Minister Louis Michel (Frans): Die indruk hadden de Congolese autoriteiten niet. Ik heb de kwestie van de legitimiteit en de voorwaarden met betrekking tot de democratisering aangekaart.

01.10 Jacques Lefevre (PSC): Welke rol heeft u gespeeld in de manier waarop de heer Bongo werd benaderd?

01.11 Minister Louis Michel (Frans): Ik heb mij ertoe beperkt contact op te nemen met de heer Bongo. Ik ben als postbode opgetreden. De idee om de heer Bongo in te schakelen werd over het algemeen goed onthaald.

(Nederlands) Het probleem van de troepen van de VN blijft open. Zo'n proces kan niet, zolang er geen beweging komt bij de partijen. De voorwaarden zijn nu nog niet vervuld.

(Frans) Ik denk dat Angola naar een vreedzame oplossing voor het conflict streeft en zich wil terugtrekken. Die tendens was trouwens al merkbaar voor de aanslag.

Zimbabwe heeft niet dezelfde agenda, maar wenst zich eveneens uit het conflict terug te trekken.

De president van Rwanda van zijn kant ontkent dat hij territoriale bedoelingen heeft. Aangezien we op het vertrouwen van dat land kunnen rekenen, wil ik dat niet in het gedrang brengen, het kan later nog belangrijk zijn.

les dossiers qu'il constituera seront présentés à M. Boutmans. Son travail consiste à étudier les besoins de manière à être prêt le jour où une autorité légitime s'installera au Congo. Elle devra faire face à l'impatience populaire et il faudra présenter un plan à la Banque mondiale et autres financiers pour aider à la reconstruction du pays.

Madame Drion, j'ai toujours parlé de réconciliation entre Congolais. Mes interlocuteurs sont forcément M. Kabila et le gouvernement, qui d'autre?

Si l'on veut éviter la tentation de l'impatience, le dialogue doit commencer assez rapidement afin que le *momentum* ne soit pas perdu.

01.08 Claudine Drion (ECOLO-AGALEV): J'avais posé la question de la rapidité avec laquelle vous avez paru légitimer le gouvernement Kabila.

01.09 Louis Michel , ministre (en français): Ce n'est pas l'impression qu'ont eue les autorités congolaises. J'ai posé la question de la légitimité et des autres conditions relatives à la démocratisation.

01.10 Jacques Lefevre (PSC): Quel rôle avez-vous joué dans l'approche de M. Bongo ?

01.11 Louis Michel , ministre (en français): Je me suis borné à le contacter, j'ai joué un rôle d'intermédiaire. D'une manière générale, l'idée du recours à M. Bongo a été bien accueillie.

(En néerlandais) Le problème des troupes des NU demeure entier. Le processus ne pourra être enclenché tant que les parties camperont sur leurs positions. Les conditions requises ne sont pas encore remplies.

(En français) Concernant l'Angola, je pense que ce pays est désireux d'arriver à une solution pacifique du conflit et qu'il désire se retirer. Avant l'attentat, ce pays se situait d'ailleurs déjà dans une logique de retrait.

Le Zimbabwe n'a pas le même agenda, mais désire se retirer également.

Quant au Rwanda, son président dément toutes visées territoriales. Etant donné que nous bénéficions de la confiance de ce pays, je ne tiens pas à la mettre en péril, car nous en aurons besoin à l'avenir.

De heer Masine is een geode facilitator. Het zou goed zijn mocht een tweede betrokkene zich in die zin inzetten. Maar laten we niet op de situatie vooruitlopen, nu moet het pad worden geffend.

Op de vraag of ik enig idee heb over wie de moord op Kabila heeft beraamd, kan ik alleen maar antwoorden dat ik er niets mee te maken heb. *(Glimlachjes)*

Volgens de plannen moest ik naar Lusaka reizen maar dan had ik de heren Bongo en Annan niet kunnen ontmoeten. Die reis had meer weg van een marathon.

(Nederlands) De commissievoorzitter heeft enkele bemerkingsen gemaakt over de houding van de VS en Frankrijk ten aanzien van Congo. Ik kan die woorden onderschrijven, evenals zijn oproep om nog andere landen, zoals Portugal, bij het vredesproces te betrekken.

(Frans) Joseph Kabila zal waarschijnlijk zaterdag naar ons land komen waar hij door vertegenwoordigers van de overheid zal worden ontvangen.

01.12 Mark Eyskens (CVP): Ik verneem met genoegen dat de contacten met president Joseph Kabila ertoe leiden dat hij België binnenkort zal aandoen. Dit wordt een belangrijk moment voor de Belgische diplomatie.

01.13 Francis Van den Eynde (VLAAMS BLOK): De minister bevestigde dat de heer Martens en zijn PvdA in Congo een subversieve rol spelen. De PvdA beschikt over twee ngo's met projecten in Congo. Waarschijnlijk speelt de PvdA haar rol in Congo dus met belastinggeld.

De minister voert aan dat in Congo niemand gelegitimeerd is en hij wel met iemand moest spreken. Dat is niet helemaal onwaar, maar met die gesprekken legitimeert hij zijn gesprekspartners wel. De ontvangst van Joseph Kabila zaterdag betekent eens te meer een legitimering.

Ik heb al vaak een andere klok horen luiden over de heer Moreels. Hij zou een vrij labiel figuur zijn, waarvan de rol in Afrika niet efficiënt kan zijn. Misschien kan dit binnen een paar jaar electoraal lonen voor een bepaalde partij.

01.14 Jef Valkeniers (VLD): President Mbeki van Zuid-Afrika wil een soort "Marshall-plan" voor Centraal-Afrika op poten zetten. Heeft minister

M. Masire est un bon facilitateur. Il serait bon qu'il y ait un cofacilitateur. Ne faisons pas de pronostic. Ce qui importe, c'est que la facilitation commence.

Quant à la question de savoir si j'ai une idée de qui se cache derrière la mort de M. Kabila, je jure que je ne suis pour rien dans ce meurtre ! *(Sourires)*

Il était prévu que j'aille à Lusaka, mais je n'aurais alors pas pu rencontrer ni M. Bongo, ni M. Annan. Ce voyage était un vrai marathon.

(En néerlandais) Le président de la commission a fait certaines observations à propos de l'attitude actuelle des Etats-Unis et de la France vis-à-vis du Congo. Je partage son avis. Je suis également d'accord pour qu'un appel soit lancé afin d'associer d'autres pays, comme le Portugal, au processus de paix.

(En français) Il est probable que Joseph Kabila sera en Belgique ce samedi, où il sera reçu par les autorités.

01.12 Mark Eyskens (CVP): J'ai appris avec plaisir que les contacts avec le président Joseph Kabila vont prochainement se traduire par une visite de celui-ci en Belgique. Ce sera un moment important pour la diplomatie belge.

01.13 Francis Van den Eynde (VLAAMS BLOK): Le ministre a confirmé que M. Martens et son PdT jouaient un rôle subversif au Congo. Deux ONG du PdT ont des projets en cours au Congo. Il est donc probable que le PdT déploie ses activités au Congo avec l'argent du contribuable.

Le ministre fait valoir que personne au Congo ne dispose d'une véritable légitimité et qu'il fallait bien parler avec quelqu'un. Ce n'est pas totalement faux mais en agissant de la sorte on donne précisément une certaine légitimité à son interlocuteur. Ce sera encore le cas avec la visite de Joseph Kabila samedi prochain.

J'ai déjà souvent entendu dire d'autres choses à propos de M. Moreels. Il s'agirait d'un personnage plutôt instable dont le rôle en Afrique ne peut être efficace. Peut-être que dans quelques années un certain parti pourra en tirer un bénéfice électoral.

01.14 Jef Valkeniers (VLD): Le président Mbeki d'Afrique du Sud souhaite mettre en place une sorte de plan Marshall pour l'Afrique centrale. Cette

Michel het daarover gehad tijdens zijn onderhoud met president Mbeki? Zo ja, wat zou daarin de rol van ons land kunnen zijn?

01.15 Minister **Louis Michel** (*Frans*): Het plan van de heer Mbeki en van zijn Algerijnse collega lijkt op het onze, maar het is ruimer. Ons plan omhelst Congo, Burundi en Rwanda. Alleen kunnen wij financieel niet meer doen.

We willen een plan dat een perspectief kan bieden, een plan in de vrede en niet naar de vrede. Ik zal daartoe contact houden met president Mbeki.

01.16 **Ferdie Willems** (VU&ID): De minister heeft mijn achttien vragen allemaal beantwoord. Ik vind dat de PvdA te veel aandacht krijgt.

De minister voert terecht aan dat er in Congo geen staat meer is, maar met wie moet men dan praten als men ginds wat wil doen?

Mijn eerdere uitspraken over Reginald Moreels verhinderen niet dat ik vind dat hij een ideaal uitdraagt, hoewel de concrete uitwerking ervan soms te wensen overlaat.

Over de rol van Angola verschil ik van mening met minister Michel. Ik zal terzake binnenkort de minister interpellieren. Dat Angola zich nu zou willen terugtrekken uit Congo, heeft misschien ook met de machtswissel in Washington te maken. Minister Michel zegt dat de inbreng van Angola in Congo vooral politiek geïnspireerd zou zijn. Ik ben ervan overtuigd dat er ook andere motieven – onder meer van militaire aard – spelen.

Ik heb het volste begrip voor de gevoeligheden van Rwanda ten gevolge van de genocide die het heeft meegemaakt. Ik deel de mening van de minister dat Rwanda één van de moeilijkste onderdelen van de puzzel in Centraal-Afrika uitmaakt.

Wij hebben inderdaad de sleutel niet in handen. De internationale gemeenschap is niet eensgezind.

01.17 **Jacques Lefevre** (PSC): Ik dank de minister voor zijn antwoorden. Ik wil er echter wel op wijzen dat ik het over de hele lijn volledig oneens ben met de heer Van den Eynde.

Moties

question a-t-elle été abordée lors de l'entretien entre le ministre Michel et le président Mbeki? Dans l'affirmative, quel rôle notre pays pourrait-il jouer dans ce cadre?

01.15 **Louis Michel**, ministre (*en français*): Le plan de M. Mbeki et de son collègue algérien est semblable au nôtre mais il est plus large. Le nôtre couvre le Congo, le Burundi et le Rwanda. Financièrement, nous ne pouvons pas faire davantage seuls.

Nous voulons un plan qui offre des perspectives, un plan qui pourra être mis en œuvre dans la paix et non dans la guerre. A cette fin, je resterai en contact avec le président Mbeki.

01.16 **Ferdie Willems** (VU&ID): Le ministre a répondu à chacune de mes 18 questions. J'estime qu'on accorde trop d'attention au PdT.

Le ministre estime à juste titre que le Congo n'est plus vraiment un Etat mais avec qui faut-il dialoguer pour être actif dans cette région ?

Les propos que j'ai tenu par le passé au sujet de M. Moreels ne m'empêchent pas de considérer qu'il véhicule un idéal, même si la mise en œuvre de celui-ci laisse parfois à désirer.

Concernant le rôle de l'Angola, je ne partage pas le point de vue du ministre Michel. Je l'interpellerai prochainement à ce propos. Le fait que l'Angola souhaiterait se retirer maintenant du Congo est peut-être lié également à l'élection d'un président républicain aux Etats-Unis. Le ministre Michel dit que la contribution de l'Angola au règlement de la crise congolaise serait essentiellement inspirée par des considérations politiques. Je suis convaincu que d'autres motifs, notamment d'ordre militaire, jouent également.

Je comprends parfaitement les sensibilités du Rwanda après le génocide qu'il a connu. Je suis d'accord avec le ministre quand il dit que, du point de vue politique, le Rwanda est l'une des régions les plus difficiles d'Afrique centrale.

Nous n'avons effectivement pas les clés du problème en main. Et la communauté internationale n'est pas unanime.

01.17 **Jacques Lefevre** (PSC): Je remercie le ministre pour ses réponses. Sinon, je tiens à rappeler que mon opinion est strictement à l'opposé de celle de M. Van den Eynde sur tous les sujets.

Motions

Tot besluit van deze bespreking werden volgende moties ingediend.

Een motie van aanbeveling werd ingediend door de heren Mark Eyskens, Jacques Lefevre, Karel Pinxten en Ferdy Willems en luidt als volgt:

"De Kamer,
gehoord de interpellaties van de heren Mark Eyskens, Francis Van den Eynde, Jacques Lefevre, Ferdy Willems en Jef Valkeniers
en het antwoord van de vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken,
beveelt de regering aan
- een gedurfd diplomatiek initiatief te nemen om het akkoord van Lusaka terug leven in te blazen door de nieuwe Congolese president J. Kabila uit te nodigen voor overleg naar België;
- bijkomende initiatieven te nemen in het kader van de ontwikkelingssamenwerking om de ergste noden van de bevolking te ledigen;
- de Belgische studie- en stagebeurzen voor Congolezen te verdubbelen."

Een motie van aanbeveling werd ingediend door de heren Guido Tastenhoye en Francis Van den Eynde en luidt als volgt:

"De Kamer,
gehoord de interpellaties van de heren Mark Eyskens, Francis Van den Eynde, Jacques Lefevre, Ferdy Willems en Jef Valkeniers
en het antwoord van de vice-eerste minister en minister van Buitenlandse Zaken,
- verzoekt de regering niet langer te proberen een aanwezigheidspolitiek in Centraal-Afrika op te bouwen;
- dringt aan opdat de regering zich wat hulp aan deze regio betreft voortaan tot humanitaire ontwikkelingssamenwerking zou beperken."

Een eenvoudige motie werd ingediend door de heren Georges Clerfayt, Jacques Simonet, Jef Valkeniers, Dirk Van der Maelen en mevrouw Claudine Drion.

Over de moties zal later worden gestemd. De bespreking is gesloten.

01.18 Ferdy Willems (VU&ID): De eenvoudige motie is er, als ik het goed heb begrepen, pas gekomen nadat de heer Van den Eynde een motie had ingediend. Zou het kunnen dat de motie die ik heb ingediend met de christen-democraten niet gecounterd zou geweest zijn door een eenvoudige motie? Neen? Dat vind ik dan jammer.

De openbare commissievergadering wordt gesloten

En conclusion de cette discussion, les motions suivantes ont été déposées.

Une motion de recommandation a été déposée par MM. Mark Eyskens, Jacques Lefevre, Karel Pinxten et Ferdy Willems et est libellée comme suit:

"La Chambre,
ayant entendu les interpellations de MM. Mark Eyskens, Francis Van den Eynde, Jacques Lefevre, Ferdy Willems et Jef Valkeniers
et la réponse du vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères,
recommande au gouvernement,
- de prendre une initiative diplomatique audacieuse tendant à insuffler une nouvelle vie aux accords de Lusaka en invitant M. J. Kabila à venir participer à une concertation en Belgique;
- de prendre des initiatives complémentaires dans le cadre de la coopération au développement pour rencontrer les besoins les plus urgents de la population;
- de doubler le nombre des bourses d'études et de stage destinées aux Congolais."

Une motion de recommandation a été déposée par MM. Guido Tastenhoye et Francis Van den Eynde et est libellée comme suit:

"La Chambre,
ayant entendu les interpellations de M. Mark Eyskens, Francis Van den Eynde, Jacques Lefevre, Ferdy Willems et Jef Valkeniers
et la réponse du vice-premier ministre et ministre des Affaires étrangères,
- demande au gouvernement de mettre un terme à la politique de présence belge en Afrique centrale;
- insiste pour que le gouvernement limite son aide à cette région à la coopération au développement humanitaire."

Une motion pure et simple a été déposée par MM. Georges Clerfayt, Jacques Simonet, Jef Valkeniers, Dirk Van der Maelen et Mme Claudine Drion.

Le vote sur les motions aura lieu ultérieurement. La discussion est close.

01.18 Ferdy Willems (VU&ID): Si j'ai bien compris, la motion pure et simple n'a été déposée qu'après le dépôt de la motion de M. Van den Eynde. La motion que j'ai déposée avec les chrétiens-démocrates aurait-elle pu ne pas être contrée par une motion pure et simple? Non? Je le regrette.

La réunion publique de commission est levée à

om 16.57 uur.

16.57 heures.